

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

15.22– КР. 20 «С» 2023.04.24.003 ПЗ

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

РАГУЛІНА РОМАНА ВЛАДИСЛАВОВИЧА

2023

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВП НУБіП України «НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» "НАТІ"

Факультет агротехнологій та економіки

ВП НУБіП України "НАТІ"

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
обліку і оподаткування

Наталія ЦАРУК
« ____ » _____ 2023 р.

ВП НУБіП України "НАТІ" БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ВП НУБіП України "НАТІ"

на тему «Бухгалтерський облік і аудит розрахунків з покупцями та
замовниками»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Гарант освітньої програми
д.е.н, професор

Петро СУК

(підпис)

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи

к.е.н., доцент

Наталія ЦАРУК

(підпис)

Виконав

Роман РАГУЛІН

(підпис)

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

НІЖИН – 2023

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВП НУБіП України «НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет агротехнологій та економіки

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Завідувач кафедри обліку і оподаткування
_____ к.е.н., доцент Наталія ЦАРУК
ВП НУБіП України "НАТІ" «_____» ВП НУБіП України "НАТІ" 2022 р.

З А В Д А Н Н Я
на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студенту

Рагуліну Роману Владиславовичу _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»
Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи «Бухгалтерський облік і аудит
розрахунків з покупцями та замовниками»

затверджена наказом директора ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут» від «24» 04 2023 № 20 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 01.06.2023 р.

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи річні звіти підприємства,
літературні джерела вітчизняних і зарубіжних авторів, законодавчі і
нормативно-правові акти

Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Теоретичні основи обліку та аудиту з покупцями та замовниками
2. Бухгалтерський облік та аудит з покупцями та замовниками до ТОВ
«Ніжинський консервний завод»
3. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту з покупцями та замовниками

Дата видачі завдання «24» 04 2023 р.

Керівник бакалаврської
кваліфікаційної роботи _____ Наталія ЦАРУК
(підпис) ВП НУБіП України "НАТІ"

Завдання прийняв до виконання _____ Роман РАГУЛІН
(підпис)

ЗМІСТ

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

1.1 Сутність, значення, форми обліку та аудиту розрахунків з
покупцями і замовниками

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

1.2. Нормативна база обліку та аудиту розрахунків з покупцями та
замовниками

1.3. Оцінка та визнання зобов'язань з покупцями і замовниками

РОЗДІЛ 2 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ З ПОКУПЦЯМИ
ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ТОВ «Ніжинський консервний завод»

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Ніжинський
консервний завод»

2.2 Синтетичний та аналітичний облік з покупцями та замовниками на
підприємстві

2.3 Аудит обліку розрахунків з покупцями та замовниками на
аграрному підприємстві

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

3.1 Удосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками

3.2 Удосконалення проведення аудиту з покупцями та замовниками

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

ДОДАТКИ

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Актуальність теми. Зв'язки між підприємствами, що здійснюють різні види економічної діяльності, можуть бути настільки складними, що розрахунки між ними вимагають спеціальної уваги та контролю. У цьому контексті розрахунки та аудит з покупцями та замовниками є важливими елементами ефективної роботи підприємства.

Проведення аудиту та правильної організації розрахунків з покупцями та замовниками забезпечують необхідний рівень довіри між сторонами, економлять час та зменшують ризики виникнення конфліктів у взаєминах між бізнес-партнерами. Таким чином, тема "Розрахунки та аудит з покупцями та замовниками" має важливе значення для розвитку ефективної комунікації та співпраці між бізнес-структурами.

Однак, розрахунки та аудит з покупцями та замовниками можуть бути досить складними та часом навіть ризикованими процесами, які вимагають ретельного контролю та управління. Помилки у розрахунках або невірно організований аудит можуть привести до втрати довіри покупців та замовників, а також до фінансових втрат та інших негативних наслідків для підприємства.

У зв'язку з цим, актуальність даної теми полягає в необхідності вивчення та розуміння процесів розрахунків та аудиту з покупцями та замовниками, а також в розробці ефективних стратегій управління цими процесами. Така робота може допомогти підприємствам зменшити ризики та втрати, підвищити ефективність роботи та забезпечити довгострокові відносини з покупцями та замовниками.

Питання розрахунків та аудиту з постачальниками та замовниками згадуються у працях вітчизняних вчених, таких як В.С. Рудницький, Н.В. Соловей, Л.К. Сук, С.Ф. Голов, А. Г. Чубенко, М. В.

Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін, А. П. Макаренко,
Власюк В. В. але питання є недослідженим повністю.

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є дослідження процесів розрахунків та аудиту з покупцями та замовниками та розробка рекомендацій щодо їх оптимізації та підвищення ефективності управління цими процесами.

Для досягнення заданої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити економічну природу поняття дебіторська заборгованість;

- ознайомитись з нормативними документами, що регламентують порядок обліку дебіторської заборгованості, а також

переглянути літературні джерела за темою дослідження;

- вивчити первинну бухгалтерську документацію, пов'язану з операціями з покупцями і замовниками;

- запропонувати шляхи вдосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти обліку і контролю розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві ТОВ «Ніжинський консервний завод», яке знаходиться в місті Ніжин Чернігівської області.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є економічний метод пізнання. Для розкриття сутності та змісту категорій застосовувались методи теоретичного узагальнення – аналіз, системний підхід, порівняння, аналогія. Інформаційна база включає наукові джерела для вітчизняних та зарубіжних авторів щодо обліку та оподаткування дебіторської заборгованості, національне законодавство, звіти, бухгалтерські записи та організаційно-адміністративні, а також Інтернет-ресурси.

Інформаційною базою є чинне законодавство, дані бухгалтерського обліку, форми звітності та баланс ТОВ «Ніжинського консервного заводу», дані електронних видань, електронні джерела.

Практичне значення одержаних результатів полягає в забезпеченні ефективної комунікації та співпраці між підприємствами є ключовим елементом розвитку сучасного бізнесу. Розрахунки та аудит з покупцями та замовниками є важливим елементом цієї комунікації, який дозволяє забезпечити стійкі та довгострокові відносини між бізнес-партнерами.

Наукова новизна бакалаврської роботи полягає у вдосконаленні організації обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками, а

саме:

удосконалено:

- Наказ про облікову політику підприємства, в якому запропоновано внести зміни щодо досліджуваних категорій обліку;
- підходи щодо зменшення обсягів дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги шляхом аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.

дістало подальшого розвитку:

- уточнення понятійного апарату в частині трактування понять: «розрахунки», «дебіторська заборгованість»;
- складання програми проведення аудиту розрахунків з покупцями і замовниками;
- удосконалення робочих документів аудитора

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

1.1 Сутність, значення, форми обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками

В умовах формування ринкових відносин та різноманітності форм власності виникла необхідність удосконалення функцій управління процесом виробництва, яке викликало потребу створення госпрозрахункових органів фінансового контролю, а саме аудиту. Значна кількість науковців досліджують тему аудиту розрахунків з покупцями і замовниками, окреслюють проблему та надають варіанти доцільного її вирішення.

У процесі господарської діяльності між суб'єктами господарювання виникають розрахункові взаємовідносини. Ці відносини пов'язані з формуванням основних та оборотних засобів, реалізацією виробленої продукції і наданням послуг, придбанням товарно-матеріальних цінностей, розподілом прибутку.

Найбільшу частку у розрахункових операціях займають розрахунки підприємства з контрагентами. Основними контрагентами для підприємства є покупці і замовники бухгалтерського обліку, оцінка системи внутрішнього контролю, встановлення рівня істотності, побудова аудиторської вибірки, підготовка загального плану і програми аудиту. Основним завданнями аудиту в процесі розрахунків з покупцями і замовниками є встановлення [1]: законності виникнення дебіторської заборгованості підприємства; своєчасність погашення заборгованості; правильність відображення в обліку розрахунків; доцільність заходів, здійснених підприємством щодо ліквідації причин, які спричинили прострочену заборгованість. Об'єктами аудиту

виступають операції по виникненню заборгованості покупців і замовників.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Покупці - це юридичні або фізичні особи, які здійснюють купівлю продукції, виробленої самим підприємством-продавцем або придбаним ним у іншої організації для подальшої реалізації.

Замовники - це юридичні та фізичні особи, які замовляють у підприємства виконання різного роду робіт чи надання послуг.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату відразу, тобто відбувається кредитування покупця.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Тому протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

Дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги за строками погашення з моменту виникнення поділяють на:

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

- довгострокову дебіторську заборгованість,
- поточну дебіторську заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію,- товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і оцінюється за первісною вартістю.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Таку заборгованість включають до підсумків балансу за чистою реалізаційною вартістю, яку обчислюють як суму поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

До розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю належать:

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

- розрахунки з покупцями;
- розрахунки за векселями одержаними;
- розрахунки з іншими дебіторами.

Виникнення заборгованості пов'язано з тим, що одночасне виконання обома сторонами зустрічних зобов'язань за договором, відбувається дуже рідко. Як правило, спочатку, свої зобов'язання виконує одна із сторін, внаслідок чого у неї виникає право вимагати компенсацію за заборгованістю, а з іншої сторони - обов'язок оплатити цю заборгованість. Тобто у бухгалтерському обліку у першої сторони в складі господарських засобів виникає актив у вигляді дебіторської заборгованості, а з другої сторони виникає зобов'язання перед кредитором погасити цю заборгованість, яка називається кредиторською.

Окрім грошової форми розрахунків з покупцями і замовниками існує також такий вид розрахунків, як бартерні операції.

Товарообмін (бартерна операція) — це господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, яка передбачає розрахунок за продану продукцію (роботи та послуги) в іншій, ніж грошовій, формі. Тобто розрахунок між суб'єктами товарообмінної операції передбачає еквівалентний за вартістю обмін одних товарів, робіт чи послуг на інші. При здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій сторони укладають договори, в яких визначають строки взаємних поставок товарів, обов'язки сторін з виконання умов договору та відповідальність сторін у випадку порушення прийнятих зобов'язань.

При відвантаженні товару (виконанні робіт, наданні послуг) за бартерним обміном в обов'язковому порядку складаються рахунки-фактури, накладні, акти тощо, в яких зазначається окремим рядком сума податку на додану вартість, дата складання, найменування і адреси постачальника та покупця.

Підсумовуючи вище сказане, можна узагальнити такі види розрахунків з покупцями і замовниками:

1. Аванс або попередня оплата (використовується як правило при роздрібній торгівлі та без укладання договору);

2. Оплата після відвантаження продукції (як правило, використовується при оптовій торгівлі та на основі укладеного договору);

3. Оплата векселем (являє собою боргову розписку, що дає можливість покупцю відстрочити оплату отриманого товару)

4. Товарообмін, або бартерні операції (господарські операції, які передбачають іншу, ніж грошову форму оплати, за товари, роботи, послуги).

В реальній практиці жодне підприємство не може використовувати лише один вид розрахунків, тому часто виникає заборгованість за продукцію. Для підприємств це явище є доволі негативним, оскільки сповільнює оборот його грошових коштів, впливаючи цим на загальний фінансовий стан підприємства. Окрім того, доволі часто спостерігаються ситуації, коли така заборгованість з різних причин переходить спочатку у статус сумнівної, а потім і безнадійної, що призводить в свою чергу до зменшення активів підприємства.

Розкриваючи економічну сутність розрахунків з покупцями і замовниками слід також вказати на можливі порушення і розбіжності, які виникають в процесі поставки продукції, а саме: недостача, пересортиця, неналежна якість товарів, їх некомплектність або відсутність супровідних документів і т.д. При виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з покупцями і замовниками, застосовуються документи, перелік яких зображено на табл. 1.1.

Документи які використовуються для розрахунків з покущями та замовниками при виявленні порушень

Документ	Пояснення
Комерційні акти	Складають представники транспортних організацій з метою виявлення обставин, які можуть бути підставою для встановлення вини за порушення договору перевезення вантажів покладення матеріальної відповідальності на працівників транспорту, відправників та одержувачів вантажу
Рекомендований лист	Вимога щодо добровільного усунення порушень законодавства. Направляється рекомендованим або цінним листом, може бути вручена під розписку
Лист претензія	Листи, які обґрунтовують вимоги однієї організації до іншої стосовно порушення договірних зобов'язань

Якщо права підприємства порушені, то воно може звернутися до порушника із письмовою претензією-вимогою щодо добровільного усунення порушень законодавства. Така претензія-вимога підписується керівником і надсилається адресату рекомендованим (цінним) листом або вручається під розписку.

Види претензій, які можуть бути складені у такому випадку, є претензії:

а. До постачальників, підрядників і транспортних організацій по виявлених, при перевірці рахунків, невідповідності цін і товарів, обумовлених договором, а також при виявленні арифметичних помилок

2. До постачальників, підрядників, покупців по санкціях визначених платниками або арбітражним судом за недотримання довгострокових зобов'язань

3. До постачальників транспортних організацій за недостачу вантажу в дорозі понад норму природного убутку

4. До установ банків по сумах помилково списаних з рахунків підприємства

5. До постачальників товару за виявлення невідповідності якості стандартам та технічним умовам

Для розгляду претензії, до неї мають бути додані всі необхідні документи. Підприємство, якому надіслана претензія, має розглянути її у встановлений термін і після розгляду надіслати на неї відповідь. За умови "безпідставної повної або часткової відмови постачальника, а також залишеної без відповіді претензії, що пред'явлена підприємством, проводиться підготовка матеріалів для пред'явлення позову. Позовна заява подається до арбітражного суду у письмовій формі та підписується керівником.

Платіжні документи, договори тощо використовуються при розрахунках за виданими авансами під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також з оплати продукції та робіт, що прийняті замовником по частковій готовності. При обліку розрахунків за відшкодування підприємству завданих збитків в результаті недостач і втрат від псування цінностей, недостач та розкрадання грошових коштів (якщо виявлено винуватця) застосовують такі документи:

- інвентаризаційний опис або інвентаризаційний акт (в залежності від об'єкту перевірки);
- порівняльна відомість;

- договір про повну матеріальну відповідальність;

У період ринкової економіки, все комерційні організації, в тій чи іншій мірі на підставі укладених договорів з іншими юридичними і фізичними особами, вступають в розрахунково-грошові відносини за поставлені ними цінності, виконані роботи або надані послуги. Купують продукцію (роботи або послуги) організації, зацікавлені в їх отриманні (наданні) і готові їх оплатити, іменовані покупцями (замовниками)[3].

Покупцем, як зазначалось вище, називається суб'єкт господарської діяльності, який отримує товар не для власного використання. Замовником є юридична або фізична особа, яка звернулася із замовленням до іншої особи виробнику, продавцеві, постачальникові товарів і послуг (підряднику). В якості замовника можуть виступати уряд, державні органи, установи, організації, підприємства, громадяни.

Підставою для проведення розрахунків з покупцями і замовниками, служить їх намір здійснити комерційну угоду. В наслідок цього, у одного боку - постачальника (підрядника), виникає зобов'язання поставити цінності, надати послуги або виконати роботи, а в іншій стороні - покупця (замовниками), виникає зобов'язання здійснити оплату за товари, послуги, роботи. Фіксуються дані зобов'язання умовами договору між ними. Договір набуває чинності і стає обов'язковим для сторін з моменту його підписання. Договір повинен містити розділи, умови і всі необхідні реквізити відповідно до вимог укладення та оформлення договорів.

Основними видами договорів, якими найбільш часто оформляються взаємовідносини з покупцями і замовниками є:

- Договір купівлі - продажу, за цим договором продавець зобов'язаний передати товар у власність покупцеві, а покупець в свою

чергу повинен прийняти цей товар і сплатити за нього обумовлену суму;

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

- Договір поставки - різновид договору купівлі-продажу, його головні відмінності полягають в тому, що, товар за договором поставки купується для здійснення в господарській діяльності, а також те, що договір поставки не може бути укладений організацією, що не займається підприємницькою діяльністю.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Дані договори охоплюють велику частину товарних відносин в фінансово - господарської діяльності, як юридичних осіб, так і індивідуальних підприємців;

Договір підряду - угода, відповідно до якого одна сторона (підрядник) зобов'язується виконати за завданням другої сторони (замовника) певну роботу і здати її результат замовнику, а останній зобов'язується прийняти результат роботи і сплатити його;

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

- Договір надання послуг - за договором спільного надання послуг виконавець зобов'язується за завданням замовника надати послуги (здійснити певні дії або здійснити певну діяльність), а замовник зобов'язується оплатити ці послуги;

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

У кожного з перерахованих договорів є свої суттєві умови, які дуже важливі для бухгалтера, в тому числі в частині обліку розрахунків з покупцями і замовниками.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Розрахунки з покупцями і замовниками виникають в тому випадку, коли організація укладає договір, відповідно до якого зобов'язується перед контрагентом в тому, що вона виконає всі умови договору щодо поставки товару, надання послуг або виконання робіт на оплатній основі.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Облік розрахунків з покупцями в організації є важливим і складним в бухгалтерському обліку. Помилки та неточності у відображенні даних про розрахунки з покупцями і замовниками, недотримання норм законодавства, можуть привести до виникнення

бухгалтерських помилок, недоїмки коштів, конфліктів з контрагентами і штрафами. Складність дослідження розрахунків з покупцями та замовниками спричинена впливом законодавства, маркетингу, технологію виробництв та розвитком всієї економіки.

Сучасні науковці дослідили ряд складових, які відображають процес реалізації на рахунках бухгалтерського обліку, починаючи від принципів бухгалтерського обліку до управління самою дебіторською заборгованістю, а це зумовило виділення багатьох груп факторів, що мають вплив на розрахунки з покупцями і замовниками.

В економічній літературі згадка рахунків товари наводиться у 27 главі Трактату Луки Пачолі “Про рахунки і записи” [2].

Усі рахунки Головної книги повинні закриватись на кінець звітного періоду, але купці тієї епохи звикли відкривати кожен окремий рахунок для кожної партії товару і не закривати його до повного продажу. Будь-яка різниця між продажем та придбанням опісля повного розпродажу партії товарів визнавалась прибутком або збитком [2].

Рахунки товарів закривали рахунком “Прибутки та збитки” лише після продажу всієї партії, а фінансові результати виявлялись по окремих продаж або частині реалізованої партії товарів. Сальдо рахунку товарів переносилось до нової Головної книги та відображались у Пробному балансі за окремою собівартістю. За цих умов продавець оцінював весь процес реалізації за окремими партіями та приймав рішення як коригувати ціну.

Щодо питання договірних зобов'язань, останні виступають базою для розрахунків дальшого розвитку підприємства, багато підприємств створюють для виконання окремого замовлення чи замовлень, що дозволяє замовнику звести до мінімуму свої витрати від втрати собівартості нереалізованої продукції. Дані усіх договірних зобов'язань дозволяє краще спрогнозувати очікуваний обсяг продукції, рух грошових коштів та виникнення чи погашення зобов'язань. При

відображенні зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку головним є дотримання принципу переважання сутності над формою.

Аналіз сутності принципу переважання сутності над формою може мінятись як в часі, так і в просторі. Зміна економічної сутності в часі зумовлюється тим, що з часом економічна сутність операції, що відбувається сьогодні, не відповідає юридичній формі що є на сьогоднішній день. [18].

Аудит має велике значення в розрахунках з покупцями та замовниками. Джерелами інформації для аудиту розрахунків з покупцями і замовниками є:

- наказ про облікову політику підприємства; первинні документи з обліку відвантаження товарів покупцями і замовниками, та інші первинні документи;

- облікові реєстри, які використовуються для відображення операцій з обліку заборгованості покупців і замовників;

- аудиторські висновки та інші документи, які узагальнюють результати контролю;
- звітність.

Аудит розрахунків з покупцями і замовниками передбачає перевірку даних, відображених на рахунках і субрахунках бухгалтерського обліку: 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 38 «Резерв сумнівних боргів». У ході аудиту розрахунків з покупцями і замовниками використовують різні методи. Аудитор проводить суцільну або вибіркиму інвентаризацію розрахунків. Метод аудиторської перевірки аудитор визначає в залежності від кількості підприємств, які беруть участь у розрахунках. У практиці аудиту перевагу віддають вибіркиму способу. Незалежно від методу перевірки аудиторі потрібно встановити:

1) Правильність відображення в балансі залишків заборгованості, причини виникнення заборгованості, терміни її виникнення (давність) та винуватців;

2) Реальність повернення заборгованості (наявність актів звірки розрахунків або гарантійних листів, де боржники визнають свою заборгованість і дотримання строків позовної давності);

3) Заходи підприємств, спрямовані на погашення заборгованості, дотримання вимог П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість».

Аудит розрахункових операцій слід починати з аналізу правильності оплати за відвантажені матеріальні цінності, а також повноти списання відвантажених цінностей. Під час перевірки необхідно встановити, чи правильно відображені за статтями балансу відповідні залишки заборгованості. Для цього порівнюють залишки за кожним видом розрахунків на одну і ту ж дату за даними аналітичного обліку з залишками по синтетичного рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», головною книгою і балансом. При наявності розбіжностей слід перевірити реальність і документальну обґрунтованість заборгованості за кожним покупцем або замовнику.

Такі розбіжності - наслідок занедбаності обліку розрахункових операцій або результат зловживань [2]. Під час перевірки розрахунків з покупцями встановлюють, чи укладені договори поставки продукції, чи правильно вираховуються суми, належні підприємству за прийняту покупцем продукцію. Перевіряють повноту і своєчасність розрахунків покупців за прийняту ними продукцію.

Джерелами інформації для проведення аудиту з покупцями і замовниками виступають: реєстри синтетичного обліку і звітність (баланс форма № 1); реєстри синтетичного і аналітичного обліку розрахунків; первинні документи з обліку розрахунків (накладні, рахунки-фактури, договори та ін.) Таким чином, при перевірці розрахунків з покупцями і замовниками необхідно ознайомитися з

переліком суб'єктів господарювання, а також фізичних осіб, які є дебіторами підприємства, вивчити динаміку заборгованості і встановити відповідність даних, отриманих за розрахунками, даним бухгалтерського обліку.

У статті А. П. Макаренко, Д. Д. Кучкіна зазначаються дані щодо аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві, а також наведено практичні заходи та пропозиції щодо його вдосконалення.

Облік розрахунків з покупцями та замовниками займає значну ділянку роботи на підприємстві, яка є дуже важливою, адже впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства. Відповідно кожний керівник підприємства зацікавлений у формуванні оптимального та раціонального обліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідно до вимог чинного законодавства.

Контролювати облік покликаний аудит. Тож з метою підвищення ефективності аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на суб'єктах підприємництва було розроблено схему аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві та рекомендований план проведення такої перевірки.

На початковому етапі перевірки рекомендується проводити тестування внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками за розробленою формою тесту. Тестування внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками за розробленою формою тесту дозволить аудитору виділити найбільш помилкові ділянки обліку, а також розглянути особливості обліку розрахунків з покупцями та замовниками на конкретному підприємстві. На основі отриманих даних було розроблено вдосконалену програму аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Програма аудиту розрахунків з покупцями та замовниками включає всі ділянки обліку, які впливають на формування фінансової звітності. Крім того, рекомендується на

підприємстві впровадити розроблені робочі документи, які дозволять підвищити контроль відвантаження продукції сумнівним покупцям та замовникам.

Було розроблено: робочий документ з перевірки наявності простроченої дебіторської заборгованості; відомість про дозвіл відвантаження продукції, товарів, надання послуг покупцям та замовникам; робочий документ підтвердження заборгованості покупців та замовників. Застосування на практиці рекомендацій, запропонованих у статті, дозволить підприємству забезпечити відображення операцій з обліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідне сучасним вимогам господарювання, управлінський персонал матиме змогу своєчасно отримувати інформацію для проведення аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень керівництвом.

1.2. Нормативна база обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками

Правове регулювання бухгалтерського обліку - це система законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарсько-фінансову діяльність і забезпечує ведення її бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Ці нормативні акти мають певну ієрархічну підпорядкованість.

Основою нормативної бази є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Закон поширюється на всіх юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності [4].

Керуючись даною системою нормативно-правову базу, що регулює розрахунки з постачальниками та підрядниками можна подати у вигляді таблиці.

Таблиця 1.2

Законодавчі акти, що регулюють розрахункові операції з

покупцями та замовниками

№ п/п	Назва нормативного документу	Основний зміст
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV	Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
2	Цивільний кодекс України	Регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників
3	Господарський кодекс України	Встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності
4	Податковий кодекс України	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки

Розрахунки з покупцями та замовниками є важливим показником фінансової діяльності підприємства, оскільки результат даних відносин відображено в розмірі отриманого доходу. Якість організації та ведення розрахунків залежить від законодавчо встановлених правил бухгалтерського обліку, що відображаються в нормативно-правовій документації України.

Законодавчо регулювання розрахунків з покупцями та замовниками здійснюється відповідно до таких напрямків:

- Оподаткування;
- Регулювання договірних відносин;
- Відображення бухгалтерського обліку в системі рахунків;
- Розрахунки з іноземними покупцями та замовниками;
- Форм здійснення розрахунків.

Законодавчо-нормативна база регулювання обліку розрахунків з покупцями та замовниками має чітко визначену ієрархічну підпорядкованість, що складається з чотирьох рівнів, а саме:

Перший рівень – нормативні документи вищого рівня, що мають першочергову та домінуючу перевагу над іншими нормативними документами, а саме:

- Цивільний кодекс України – в якому визначено основи регулювання взаємовідносин, що виникають при взаємодії підприємства з його контрагентами.

- Податковий кодекс України є основою регулювання відносин у сфері справляння податків і зборів, визначає їх перелік, порядок здійснення адміністрування, визначає суб'єктів справляння податків та зборів, їх прав та обов'язки. Також в кодексі відображене досить складне але актуальне питання безнадійної дебіторської заборгованості, що є результатом спаду рівня фінансового стану контрагента підприємства.

- Господарський кодекс України в якому визначено правові засади регулювання господарювання підприємств в Україні. Зокрема у кодексі розкривається інформація про сутність та причини виникнення господарського зобов'язання, визначаються суб'єкти господарювання, умови та підстави за яких підприємство припиняє свої господарські зобов'язання [1].

Фундаментом нормативної бази є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996. Законом визначено принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Дія закону поширюється на юридичних осіб, всіх організаційно-правових форм і форм власності [2].

Другий рівень складають затверджені Міністерством фінансів України.

Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, що використовуються для регулювання розрахунків даної сфери обліку.

Головним стандартом, що визначає методологічні основи процесу формування та відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності суб'єкта господарювання інформації стосовно розрахунків з покупцями та замовниками є П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість» [3].

Також додатковим джерелом розкриття інформації про дебіторську

заборгованість на початок та кінець періоду в «Звіті про фінансовий стан» є

НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Третій рівень" призначений для методичних рекомендацій галузевого спрямування, підзаконних актів, інструкцій, постанов. До основних з них відносять:

- Інструкцію «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», що регламентує питання: порядку здійснення безготівкових розрахунків залежно від їх видів, визначає порядок списання коштів з рахунку в банку, правила документообігу, порядок нарахування штрафних санкцій;

- Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні;

- Постанова Кабінету Міністрів «Про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення»;

- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, в якому визначено систему оформлення первинної документації та облікових реєстрів, виправлення в них помилок, організацію документообігу;

- Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

Четвертий рівень - внутрішня регламентація обліку, що затверджено відповідно до Наказу про облікову політику та включає сукупність принципів, методів і процедур з організації системи обліку даного процесу. Основними моментами, що доцільно описати в наказі

є:

1. особливості організації та оформлення договірних відносин з контрагентами;
2. посадова інструкція бухгалтера, що відповідальний за облік даних розрахунків підприємства;
3. форму ведення бухгалтерського обліку, що застосовується підприємством;
4. організація документації та документообігу;

5. робочий план рахунків, з відображенням необхідних синтетичних рахунків та субрахунки до них, що використовуються в процесі ведення бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками;

6. особливості формування резерву сумнівних боргів - методи, способи та дату визначення величини;

7. методика визнання безнадійної дебіторської заборгованості, порядок її списання тощо.

Такі науковці як Стоун Д. і Хітчинг К. визначають «Бухгалтерський облік є складовою частиною процесу управління, накопичення й узагальнення всієї інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства усього. Це складна система, а сукупність його елементів, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле. Бухгалтерський облік є досконалою і гнучкою системою з інформаційно-контрольним відображенням усіх процесів і результатів діяльності підприємства» [75].

Відповідно до Господарського кодексу господарським називається зобов'язання, котре з'являється між господарюючими суб'єктами і іншими учасниками взаємодія яких в площині діяльності з підстав, передбачених даним Кодексом, в межах якого один суб'єкт повинен здійснити деяку дію господарського або ж господарсько-управлінського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), чи втриматися від деяких дій, відповідно інший суб'єкт може вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Господарсько-майнові обов'язки, котрі з'являються між суб'єктами підприємницької діяльності чи між суб'єктами підприємницької діяльності та не суб'єктами підприємницької діяльності - юридичними особами на основі господарських договорів, має назву господарсько-договірні зобов'язання та інше.

У таблиці 1.3 досліджено нормативні акти, котрі регламентують організацію обліку та контроль розрахунків із покупцями і замовниками на підприємстві.

Аналіз представленої таблиці доводить те, що діюче законодавство наповнене великою кількістю нормативно-правової документації котра виступає регулятором організації обліку та контролю розрахунків із покупцями і замовниками у вітчизняних підприємствах.

Таблиця 1.3

Нормативні акти, котрі регулюють питання організації обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками

№ п/п	Нормативне джерело	Стислий зміст
1	Цивільний кодекс України [84]	Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.
2	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [29]	Цей Закон визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Наведені терміни які використовуються в цьому Законі, правові засади регулювання, організації, введення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Цей закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України.
3	П(С)БО № 10	Визначаються методологічні засади

	«Дебіторська заборгованість» [66]	формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.
4	П(с)БО № 11 «Зобов'язання» [64]	Визначаються методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності. Дається тлумачення поняття непередбачене зобов'язання.
5	Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [30]	Регламентує форми і порядок розрахунків між підприємствами. встановлює правила використання при здійсненні розрахункових операцій платіжних інструментів у формі: платіжного доручення; платіжної вимоги-доручення; акредитива; чека; векселя; платіжної вимоги

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

З метою відповідної компанії обліку і розгляду розрахунків зі споживачами та замовниками в фірмах раціонально застосовувати розпорядження про облікову політику компанії так само як сукупності основ, способів та операцій компанії концепції цього обліку. Розпорядження про облікову політику компанії вважається внутрішнім розпорядком ведення бухгалтерського обліку в підприємстві (табл. 1.4).

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Представлені нормативно-правові акти покликані забезпечити підготовку згурпованої, достовірної і неупередженої обліково-аналітичної інформації для зацікавлених користувачів а саме: працівників підприємства інвесторів, контрагентів, кредиторів, громадськості та держави, відповідно до дебіторської заборгованості.

Внутрішні робочі документи, що регулюють облік розрахунків з

покупцями та замовниками

Назва документу	Основний зміст
Облікова політика підприємства	Визначає способи організації та ведення фінансового обліку в фірмах, з урахуванням відповідних умов його діяльності. Робочий план рахунків Всі підприємства розробляють роб
Робочий план рахунків	Всі підприємства розробляють робочий план рахунків, включаючи до нього рахунки, що мають практичне значення на підприємстві. Робочий план рахунків використовується керівником підприємства. Але порядок застосування кожного рахунка є незмінним, встановленим інструкцією зі використання плану рахунків.
Розробленні первинні документи	Всі підприємства мають право створити власні спеціалізовані документи, за умов наявності в них обов'язкових реквізитів (з метою внутрішнього управлінського обліку).

Отже, доцільно зауважити, що система законодавчого регулювання бухгалтерського обліку і контролю за дебіторською заборгованістю має відповідати тенденціям розвитку економічних взаємовідносин в державі та озброювати правдивою фінансовою інформацією різноманітні аудиторії користувачів.

У сучасних умовах підприємства самостійно здійснюють економічну, організаційно-управлінську політику своєї діяльності, тому підвищеної уваги вимагають питання організації облікової системи. Зміни системи суспільних відносин і умов функціонування суб'єктів господарювання визначили необхідність серйозної

трансформації обліку й облікового інструментарію, у якому принципова роль належить обліковій політиці підприємства як найважливішому елементу забезпечення достовірної, своєчасної, надійної інформації [44].

Облікова політика щодо формування звітності за господарськими (географічними) сегментами – це частина облікової політики підприємства, що охоплює сукупність принципів, методів і процедур, які забезпечують формування показників звітності, та полягає у визначенні єдиного методологічного підходу щодо ідентифікації, реєстрації та групування інформації про звітні сегменти з метою її відображення у фінансовій звітності суб'єкта господарювання [5].

Належна побудова облікової політики з метою контролю за кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги, що виникає в результаті операцій з пов'язаними особами, особливо важлива в контексті податкового законодавства.

Облікова політика підприємства щодо обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги має включати методичні, організаційно-правлінські та податкові аспекти. Зокрема, мають бути розкриті питання ведення обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства з урахуванням класифікації облікових рахунків, документування, інвентаризації, її розподілу між господарськими (географічними) сегментами. Особливу увагу слід приділити операціям з постачальниками – пов'язаними особами для обґрунтування суми податкового кредиту з податку на додану вартість та величини витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування.

Головними завданнями відображення таких операцій за розрахунками з покупцями та замовниками на рахунках бухгалтерського обліку виступають зобов'язання та їх погашення у

майбутніх періодах. Ключовим моментом при цьому виступає момент визнання цих зобов'язань та форма розрахунків за ними.

Бухгалтерський облік є складовою частиною процесу управління, накопичення й узагальнення всієї інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства усього. Це складна система, а сукупність його елементів, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле.

Бухгалтерський облік є досконалою і гнучкою системою з інформаційно- контрольним відображенням усіх процесів і результатів діяльності підприємства. Законодавчі основи регулювання обліку визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV, який визначає правові принципи регулювання організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства [29].

Інформаційною базою роботи стали законодавчі акти України, галузеві інструкції, нормативні документи щодо регулювання операцій пов'язаних із розрахунками з покупцями і замовниками. Слід зазначити, що кожен вид при різних формах розрахунків, кожен з них має певну специфіку і сферу застосування. Підприємство в ході розрахунків з покупцями і замовниками повинно керуватися принципом раціональності при виборі форми розрахунку з контрагентами, а також принципом передбачливості, що полягає в тому, що існують певні обмеження з боку законодавства на форми розрахунків в певних умовах, наприклад, при експорті або імпорті. Для більш детального вивчення системи нормативного регулювання розрахунків з покупцями і замовниками, необхідно розглянути, які аспекти обліку розрахункових

операцій регулюються перерахованими в таблиці 1.5 нормативними документами.

Цивільний кодекс України регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності. Зокрема у Господарському кодексі визначається сутність господарського зобов'язання, причини його виникнення, суб'єкти господарювання, між якими виникають зобов'язання, а також умови та підстави припинення господарських зобов'язань.

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки.

Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 16.05.96 р. No 99, не містить суворих вимог щодо методу заповнення бланка довіреності. Тому єдиним документом, що може хоч що-небудь сказати нам з цього приводу, є Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 року No 88. Інструкція про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного вжитку за якістю застосовується в усіх випадках, коли стандартами, технічними умовами, основними і особливими умовами поставки чи іншими обов'язковими правилами не встановлений інший порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання по якості і комплексності, а також тари під продукцію чи товари.

Внутрішні робочі документи, що регулюють облік розрахунків з
покупцями та замовниками

Номер	Назва нормативного документу	Основний зміст
1	Облікова політика підприємства	Визначає способи організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, з урахуванням конкретних умов його діяльності.
2	Робочий план рахунків	Кожне підприємство розробляє для себе робочий план рахунків, включаючи до нього лише ті рахунки, що мають практичне застосування на даному підприємстві. Робочий план рахунків затверджується керівником підприємства. Але порядок використання кожного рахунка є незмінним, встановленим інструкцією зі застосування плану рахунків.
3	Розробленні первинні документи	Кожне підприємство має право розробити власні спеціалізовані первинні документи, за умов наявності в них обов'язкових реквізитів (з метою внутрішнього управлінського обліку).

Для належної організації обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємствах доцільно використовувати наказ про облікову політику підприємства як сукупності принципів, методів і процедур з організації системи обліку даного процесу. Наказ

про облікову політику підприємства є внутрішнім регламентом організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Аудит розрахунків проводиться в кілька етапів.

На першому етапі необхідно встановити, чи не є відображена в балансі заборгованість простроченою. Це встановлюється зіставленням термінів розрахунків, указаних у договорах, розрахунках, рахунках-фактурах. Реальна картина наявності простроченої дебіторської або кредиторської заборгованості дає можливість більш чітко розрахувати економічні показники щодо визначення фінансового стану підприємства.

На другому етапі розглядається дебіторська або кредиторська заборгованість, термін позову щодо якої минув.

Термін позову згідно зі 71 ст. Цивільного кодексу України становить 3 роки. Тому спочатку треба встановити наявність дебіторської заборгованості, за якою минув термін позову, зіставивши дати розрахункових документів, договорів на відвантаження товарів, продукції (виконання послуг) з документами їх оплати.

Після цього перевіряється правильність списання підприємством дебіторської заборгованості, термін позову щодо якої минув.

Далі встановлюється наявність кредиторської заборгованості з простроченим терміном позову та перевіряється правильність її списання. Згідно з п. 63 Положення "Про організацію бухгалтерського обліку і звітності", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 250, суми кредиторської заборгованості між підприємствами недержавної форми власності, термін позовної давності щодо яких минув, підлягають віднесенню на результати фінансово-господарської діяльності у наступному місяці після закінчення терміну позовної давності.

В усіх інших випадках суми кредиторської заборгованості підлягають перерахуванню підприємствами й установами до бюджету не

пізніше 10-го числа наступного місяця після закінчення терміну позивної давності. За несвоєчасне перерахування до бюджету справ ляється пеня у розмірі 0,3% від цих сум за кожний день прострочення.

Далі аудитор перевіряє дії бухгалтерів щодо подальшого відображення в обліку списаної на збитки заборгованості. Списана дебіторська заборгованість зникає з активу балансу, але її необхідно обліковувати на позабалансовому рахунку впродовж 5 років.

Особливу увагу аудитор повинен приділяти розглядові питань, пов'язаних із списанням заборгованості: причин списання та його обґрунтованості. Наприклад, визнання дебітора банкрутом ще не є підставою для списання дебіторської заборгованості. Вона списується тільки у випадку наявності відповідного рішення арбітражного суду.

Перевіряючи правильність ведення обліку розрахунків та визначення реальності заборгованості, відображеної у балансі, аудитор спочатку вивчає первинні документи, які підтверджують наявність заборгованості (накладні, доручення, акти приймання-здачі робіт та ін.), а далі розглядає порядок обліку розрахунків.

Від цього залежить порядок відображення в обліку реалізації продукції та дебіторської заборгованості. При застосуванні підприємством методу нарахування (на відвантаження продукції) використовується 62 рахунок, а при касовому методі (надходження грошей на розрахунковий рахунок, до каси підприємства) — рахунок 45 "Товари відвантажені, виконані роботи, послуги".

На останньому етапі порівнюються дані первинних документів з регістрами аналітичного та синтетичного обліку.

Аудитор для встановлення реальності заборгованості може застосовувати інші методи, такі як розсилання за адресами дебіторів або кредиторів запитів щодо підтвердження заборгованості, отримання інформації з зовнішніх або внутрішніх, незалежних від бухгалтерії,

джерел, вимагати від керівництва проведення звірки заборгованості з контрагентами і т. ін.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

1.3. Оцінка та визнання зобов'язань з покупцями і замовниками

Оцінка зобов'язань відіграє важливу роль під час формування облікової політики підприємства. Застосування принципу обачності, що передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінювання, які повинні запобігати заниженню сум визнаних зобов'язань, є важливим під час оцінювання зобов'язань. Відповідно до концептуальної основи складання та подання фінансових звітів окремі зобов'язання можуть значною мірою вимірюватися тільки із застосуванням попередніх оцінок [115, с. 43].

Види вартісної оцінки зобов'язань

Історична собівартість зобов'язання – сума активів, що можуть бути передані в рахунок сплати зобов'язання, або сума грошових коштів чи їх еквівалентів, які будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в процесі звичайної господарської діяльності.

Поточна вартість зобов'язання – недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яку необхідно сплатити для того, щоб погасити зобов'язання на поточний момент.

Теперішня вартість – зобов'язання відображають за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Вартість реалізації – зобов'язання відображають за вартістю їх погашення.

Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання», зобов'язання визнаються в обліку за таких умов:

1. Якщо оцінка зобов'язань може бути достовірно визначена.

2. Існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок погашення зобов'язань.

Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду підприємства.

За результатами проведених досліджень встановлено, що С.Ф. Голов [17] пропонує визнавати зобов'язання підприємств за таких умов:

– підприємство визнає необхідність майбутніх платежів кредиторам із метою надалі підтримувати господарські зв'язки з ними;

– зобов'язання відображені в теперішньому часі, які є наслідком минулих фактів господарського життя (отримані послуги);

– зобов'язання має бути виконано незаперечно, оскільки майбутні платежі мають імовірний характер, адже підприємство може мати ускладнення з платежами;

– терміни виконання зобов'язань можуть бути визначені, але точна дата невідома;

– суб'єкт, стосовно якого виникли боргові зобов'язання, має бути ідентифікований як особа чи група осіб, хоча в момент реєстрації зобов'язання суб'єкт міг бути ідентифікованим. Таким чином, ураховуючи сутність та специфіку застосування зобов'язань, необхідно

розширити умови їх визнання в обліку. Зокрема, доцільно визнавати зобов'язання за умов, передбачених П(С)БО 11 «Зобов'язання», та таких умов:

1. Підприємство визнає необхідність майбутніх платежів кредиторам.

2. Зобов'язання мають бути виконані незаперечно.

3. Суб'єкт, стосовно якого виникли боргові зобов'язання, має бути ідентифікований.

Одним із проблемних питань обліку зобов'язань підприємств є достовірність та об'єктивність їх оцінки, тому актуальним завданням є дослідження порядку оцінювання даного об'єкта обліку.

Короткострокові кредити банків є сумою заборгованості підприємства перед банківськими установами за отриманими позиками. Погашення короткострокової позики передбачається протягом дванадцяти місяців із дати її отримання. У сучасних умовах отримання підприємством короткострокової позики приводить до виникнення зобов'язань перед банківською установою за основною сумою боргу та за нарахованими відсотками.

Нараховуючи відсотки за кредит, підприємство збільшує не тільки свої поточні зобов'язання, а й фінансові витрати, тому доцільно оцінювати зобов'язання за позикою за теперішньою вартістю, оскільки неправильне відображення нарахування і сплати відсотків у бухгалтерському обліку викривлює реальний фінансовий стан підприємства, зменшує власний капітал та збільшує зобов'язання.

Виникнення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги відображає суму коштів, яку має сплатити підприємство своїм кредиторам у результаті її погашення. В умовах фінансової нестабільності (кризи) договори між підприємствами укладаються на нетривалий період та передбачають погашення зобов'язань протягом тижня чи місяця, а фактично перерахування коштів затягується до шести-восьми місяців. У зв'язку з цим доцільно під час укладання договорів передбачати коригування суми зобов'язання на індекс інфляції.

Погашення зобов'язання доцільно здійснювати шляхом:

сплати кредитору грошових коштів;
– відвантаження готової продукції, товарів або надання послуг у рахунок отриманого авансу від покупця або в порядку заліку заборгованості;

– переведення зобов'язань у корпоративні права, які належать кредиторю (елементи капіталу), тощо.

Отже, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги доцільно оцінювати за поточною вартістю придбання, оскільки вона враховує чинник інфляції і динаміку цін.

До поточної заборгованості перед бюджетом належать заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства.

Даний вид поточної заборгованості у своїх дослідженнях А.Т. Сафарова пропонує оцінювати за сумою погашення. Вчасно не сплачені податки призводять до виникнення пені та застосування штрафних санкцій до підприємства – платника податку, які необхідно відображати в обліку збільшенням інших витрат операційної діяльності. Якщо підприємство погасило заборгованість перед бюджетом, а пеня за прострочення платежу не була нарахована, то в такому випадку під час проведення виявляється помилка, і підприємство повинне відкоригувати зобов'язання перед бюджетом у складі інших операційних витрат, а зобов'язання перед бюджетом повинні бути збільшені на суму пені [85].

Таким чином, згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку, поточні зобов'язання оцінюються за сумою погашення, тобто за вартістю реалізації. Зобов'язання за короткостроковими позиками доцільно оцінювати за теперішньою вартістю, заборгованість перед бюджетом – за вартістю реалізації, заборгованість за товари, послуги – за поточною вартістю.

В процесі переходу України до ринкової економіки, вступу до Світової організації торгівлі значні зміни відбулися у сфері бухгалтерського обліку. Її реформування здійснювалося відповідно до ринкових потреб з урахуванням вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. Основна мета бухгалтерського обліку в сучасних

умовах полягає у наданні господарюючому суб'єкту та його фінансовим партнерам достовірних даних про процеси формування, розподілу та використання прибутку. При цьому особлива увага повинна приділятися безпосередньо оцінці господарських процесів у грошовому вимірі [20].

Розрахунки з покупцями та замовниками відносяться до поточних зобов'язань підприємств. Залежно від терміну погашення зобов'язання поділяються на поточні та довгострокові. Згідно з НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" зобов'язання класифікується як поточне, якщо воно бути погашене протягом операційного циклу підприємства або дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Усі інші зобов'язання є довгостроковими [35].

Залежно від порядку визначення суми зобов'язання поділяються на фактичні та умовні.

Фактичні - виникають на основі договору, контракту, одержаного рахунка, сума заборгованості по них відома. За умовними зобов'язаннями, навпаки, точна сума не може бути визначена до настання певної дати. Це заборгованість зі сплати податків, відпусток тощо [35].

Зобов'язання є однією із складових Балансу і розглядаються як джерела формування фінансових ресурсів для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств [18].

Категорія "зобов'язання" тісно пов'язана з категоріями "розрахунки" і "заборгованість". Сук Л.К. зазначає, що зобов'язання - дещо ширша економічна категорія, ніж кредиторська заборгованість. В дискусії про визначення терміну "розрахунки" виділяють три основні позиції.

Відповідно до першої з них, розрахунки - це система взаємовідносин.

Прихильники другої позиції вважають ці розрахунки безпосередньо взаємовідносинами (без використання слова "система"). Третя група вчених лише пояснює економічну сутність розрахунків, не наводячи пояснення щодо їх визначення [2].

Згідно із законодавством України, розрахунки між постачальниками і покупцями, які відповідно до цього законодавства є юридичними особами, виробляються в формі безготівкових розрахунків. У момент узгодження умов договору покупець і замовник обговорюють те, в якій формі і в якому порядку буде проведено розрахунки, що б це влаштувало обидві сторони. Розрахункові операції, що здійснюються організацією в безготівковій формі через розрахунковий рахунок, відкритий в одному з банків на вибір організації, бувають 2-х видів:

- розрахунки, вироблені в наслідок здійснення товарних операцій;
- розрахунки, вироблені в наслідок здійснення нетоварних операцій.

До розрахунків, вироблених в наслідок здійснення нетоварних операцій відноситься рух грошової маси при погашенні фінансових зобов'язань, розрахункові операції з навчальними закладами, різними фондами, з державними органами, такими як: податкова інспекція, фонди соціального страхування, пенсійний фонд і іншими.

До основних форм розрахунків, вироблених в наслідок здійснення товарних операцій, відносяться:

- акцепти;
- акредитиви;
- розрахунки, що здійснюються за платіжними дорученнями;
- розрахунки, що здійснюються з використанням чеків;
- розрахунки товарними і нетоварними векселями;
- розрахунки, із здійсненням планових платежів.

Використання тієї чи іншої форми повинно бути обумовлено умовою договору між сторонами. Виняток може бути випадок, коли банком або державою, форма розрахунків встановлена в якості обов'язкової.

Акцептна форма може проводитися за вже відвантажені покупцеві товари (виконані роботи, надані послуги), а також надає покупцеві можливість контролю за постачальником умов договору: як термін відвантаження, умови поставки або ціни відвантаженої продукції і т.п.

Акцепт є згодою на оплату платіжного документа в обумовлений сторонами строк. Акцепт буває попереднім і наступним. Попередній акцепт має на увазі те, то платник, отримавши вимогу сплатити відвантажену йому продукцію, повинен здійснити оплату в певний термін. У разі якщо постачальнику не надходить відмова від покупця, вимога акцептовано і оплата проводиться протягом дня з моменту акцепту.

Наступний акцепт передбачає, що платіжна вимога оплачується в момент його отримання покупцем, який протягом трьох робочих днів оцінює необхідність оплати, після чого відбувається оплата вимоги, або постачальник отримує повідомлення про відмову.

Акредитив як форма розрахунків найбільш часто використовується на міжнародному ринку, виступаючи як засіб фінансування операції по аналогії з банківською гарантією. У разі, якщо платоспроможність покупця викликає сумнів у продавця, і він вимагає попередньої оплати, а покупець не впевнений в надійності постачальника і сумнівається в доцільності перерахування авансу постачальнику, акредитив служить виходом з даної ситуації [39].

При акредитиві покупець через банк, в якому він обслуговується, дає доручення, згідно з яким банк переводить певну грошову суму на розрахунковий рахунок постачальника в відповідний банк. Оплата

здійснюється на підставі акредитованої заяви, яку подає в банк покупець. Сума, зазначена в акредитивній заяві, депонується банком покупця на окремо виділеному рахунку для подальшої оплати постачальнику на підставі повідомлення банку, в якому обслуговується постачальник. Акредитив може здійснюється також і за рахунок банку, в формі кредиту або позики.

При акредитивній формі розрахунків оплата продукції здійснюється за місцем знаходження постачальника, після її відвантаження і пред'явлення постачальником своєму банку рахунків і товарно-супровідних документів, що підтверджують, що товар дійсно відвантажено покупцеві (список документів, що надаються в банк, часто встановлюється умовами акредитива). Акредитив є певним доручення банку покупця банку продавця, з метою запиту оплатити платіжні документи. Однак, слід зазначити, що при використанні акредитивної форми розрахунків, частина коштів організації, яка належить постачальнику, знаходиться в іммобілізованому стані, до моменту фактичної оплати, тобто використання акредитива. У зв'язку з цим, доцільно використовувати дану форму оплати при розрахунках з постійними і надійними контрагентами.

Розрахунки платіжними дорученнями (перекладами) є одним з найпростіших способів розрахунків. Платіжне доручення - це доручення банку про перерахування з розрахункового рахунку організації певної суми грошових коштів організації контрагенту.

Платіжними дорученнями (перекладами) оформляються:

- платежі в бюджет, страховим організаціям, пенсійним фондам і фондам соціального страхування;
- авансові платежі, платежі при оплаті штрафних санкцій, пені, неустойок,
- гасіння різної іншої кредиторської заборгованості.

Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. При такій формі розрахунків, організація постачальник після відвантаження товарів, заповнює першу частину (вимога) виписуючи платіжна вимога-доручення покупцеві- платнику і висилає йому. Покупець, при його отриманні заповнює, другу частину платіжне доручення, формуючи доручення банку списати з розрахункового рахунку певну суму. Покупець надає даний документ в банк для здійснення переказу грошових коштів постачальнику. Банк після здійснення оплати пересилає документи в банк організації постачальника для зарахування грошових коштів на розрахунковий рахунок.

У бухгалтерському розумінні оцінка є способом вираження в узагальнюючому грошовому вимірнику господарських засобів та їх джерел, є одним із елементів методу бухгалтерського обліку. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 — виправлення помилок і зміни у фінансових звітах визначає облікову оцінку як попередню оцінку, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами[6].

Одним із важливих питань, яке потребує глибокого та багатостороннього розгляду, є питання оцінки зобов'язань. Вибір варіанта оцінки залежить від виду зобов'язань. У бухгалтерському обліку зобов'язання класифікуються на поточні, довгострокові зобов'язання, забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів [12].

Методологічні вимоги до формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про кредиторську заборгованість, а також принципи відображення її у фінансовій звітності визначає П(С)БО 11 "Зобов'язання" [38].

Оцінка зобов'язань відіграє значну роль при формуванні облікової політики підприємства. Застосування принципу обачності, що передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінки, які

повинні запобігати заниженню сум визнаних зобов'язань, є важливим при оцінці зобов'язань. Завдяки дії принципу безперервності оцінка зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі [35].

В НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" зазначено, що зобов'язання - це заборгованість підприємства, яка виникла у попередні звітні періоди (є результатом минулих подій) і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, які містять в собі економічні вигоди [35].

Зобов'язання визнаються, якщо наявні дві обов'язкові ознаки:

- його оцінка може бути достовірно визначена;

- існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [3].

Значна частина зобов'язань підприємства регулярно (щомісячно) нараховується з відображенням в обліку по дебету рахунків активів або витрат, а по кредиту - нарахованих зобов'язань. У таких випадках визнання зобов'язань" (кредиторської заборгованості), безпосередньо залежить від визнання відповідних активів або витрат [3].

Другою умовою визнання зобов'язання у балансі є можливість його достовірної оцінки. Як правило, сума зобов'язання визначається однозначно і прямо вказується у відповідних документах. Проте існують ситуації, коли сума платежу залежить від подальших подій. Зобов'язання визнається у таких випадках, якщо його можна оцінити з певною мірою достовірності.

Звичайно, сума, що підлягає сплаті для погашення заборгованості, визначається угодою (контрактом) або розраховується на підставі встановлених правил (ставок, норм, тарифів тощо).

Зобов'язання, що виникли внаслідок авансової оплати покупцем товарів чи послуг за визначеними цінами, асортиментом, кількістю і

якістю можуть змінювати свою грошову оцінку в часі, але незмінними залишається обумовлена кількість та якість товару.

Для визначення балансової вартості зобов'язань використовують такі види оцінок: історична собівартість; поточна собівартість; вартість розрахунку (платежу); теперішня вартість.

Дещо складнішим є застосування теперішньої вартості. Її використання пов'язане зі зміною вартості грошей у часі, яка може бути зумовлена інфляційними (або дефляційними) процесами в економіці (ризик зміни купівельної спроможності грошей), комерційною ненадійністю бізнес-партнерів (наявність ризику невиконання зобов'язання) або наданням підприємцями переваги наявним грошам (схильність до збереження ліквідності) [15].

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язань. За теперішньою вартістю оцінюються довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки.

На практиці застосовуються різні методи визначення дисконтної суми майбутніх платежів:

1) за допомогою спеціально розроблених таблиць, за даними яких можна визначити невідому суму, не застосовуючи складних математичних дій;

2) використовуючи спеціальні формули.

Ці методи залежать від умов погашення зобов'язань, що обумовлюються в кредитних угодах. Найбільше дискусій ведеться навколо визначення ставки дисконту. Це може бути банківський відсоток, вартість капіталу компанії, відсоток від отриманого ним прибутку тощо. Вибір кожного із наведених варіантів може бути виправданим.

Історична собівартість – це сума надходжень активів в обмін на зобов'язання або суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства.

Поточна вартість – це недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент [25].

На практиці історична, поточна собівартість та вартість розрахунку (сума погашення) зазвичай збігаються.

Слід зазначити, що всі записи у бухгалтерському обліку здійснюються в національній грошовій одиниці України (в гривнях).

Тому операції із зобов'язаннями в іноземній валюті під час визнання відображаються у гривнях шляхом перерахунку суми в іноземній валюті за курсом Національного банку України, що діє на момент здійснення операції (дата визнання зобов'язань) [3]. Одним із напрямів удосконалення розрахункових взаємовідносин суб'єктів господарювання є підвищення аналітичної цінності облікової інформації. Отже, при побудові аналітичного обліку договірних відносин необхідно звернути увагу на ряд важливих моментів:

1) Класифікація розрахунків за економіко-правовим змістом. Розрахунки за попередньо укладеними договорами пропонуємо класифікувати як комерційні, що, в свою чергу, поділяються в залежності від об'єкта обліку на товарні та фінансові.

2) Види господарських договорів (договір купівлі-продажу, договір постачання, договір підряду, договір бартеру, договір про надання послуг, договір зберігання, договір оренди, договір про товарний кредит).

3) Економічні агенти. Аналітичний облік необхідно вести за кожним окремих договором та суб'єктом договірних зв'язків.

4) Умови та строки розрахунку. Необхідно враховувати для встановлення суми прострочених зобов'язань та розрахунку величини матеріального відшкодування.

На методологію бухгалтерського обліку майна мають вплив норми Цивільного кодексу України про право власності і складові його речових прав. В обліку застосовуються різноманітні поняття: капітал, активи, ресурси, засоби виробництва, необоротні та оборотні активи тощо.

Окрім грошової форми розрахунків з покупцями і замовниками існує також такий вид розрахунків, як бартерні операції.

Товарообмін (бартерна операція) — це господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, яка передбачає розрахунок за продану продукцію (роботи та послуги) в іншій, ніж грошовій, формі.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 2 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ З
ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ В ТОВ «НІЖИНСЬКИЙ
КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»

«Ніжинський консервний завод»

Організація ТОВ "Ніжинський консервний завод" зареєстрована 18.04.2007. Керівником організації є КРОХМАЛЬ ВОЛОДИМИР ЗЕНОНОВИЧ, головний бухгалтер Фесюн Лариса Євдокимівна

На момент останнього оновлення даних організація - Не перебуває в процесі припинення.

Основним видом діяльності підприємства є переробка плодово-овочевої продукції та її реалізація через роздрібних покупців або оптових замовників.

ТОВ «Ніжинський консервний завод» — підприємство з переробки плодово-овочевої продукції у місті Ніжин Чернігівської області; випускає продукцію під ТМ «Ніжин» та «Грінвіль».

Активи підприємства — це засоби суб'єкта господарювання, які потрібні для його функціонування у різних формах діяльності з метою одержання прибутку. Відповідно до принципів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, за міжнародними стандартами активи підприємства класифікуються за різними ознаками.

Пасиви – це всі фінансові ресурси, які є у розпорядженні підприємства. Ці ресурси можуть складатись з власного капіталу і позичених (залучених) коштів.

Необоротні активи – це сукупність матеріально-фінансових ресурсів, які використовуються в господарській діяльності підприємства у своїй натуральній формі більше одного року.

Самі необоротні активи ТОВ «Ніжинський консервний завод» ображені в таблиці 2.1

ВП НУБІП України "НАТІ" Таблиця 2.1
ВП НУБІП України "НАТІ"
Необоротні активи

Активи	Зміни в тис. грн. за 2020-2022 роки			Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	-/+ Активів за 2021 рік	-/+ Активів за 2022 рік
Нематеріальні активи	194	243	45	49	-198
первісна вартість нематеріальних активів	211	343	121	132	-222
накопичена амортизація нематеріальних активів	17	100	76	83	-24
Незавершені капітальні інвестиції	135	150	1872	15	1722
Основні засоби	85928	86917	71914	989	-15003
первісна вартість основних засобів	141765	150566	128767	8801	-21799
знос основних засобів	55837	63649	56853	7812	-6769
інші фінансові інвестиції	1000	1000	-	0	-
Відстрочені податкові активи	438	503	466	65	-37

Порівняно з 2020 роком, у 2021 році відбулось підвищення нематеріальних активів на 49 тис. грн. та їх первісної вартості на 132 тис. грн. та спостерігалось значне підвищення накопиченої амортизації на цілих 83 тис. грн., що означає економічний підйом у 2021 році.

Основні засоби первісна вартість основних засобів знос основних засобів також збільшились станом на 2021 рік як видно з показників таблиці 2.1.

У 2022 році навпаки прослідковується значний спад всіх показників.

В свою чергу у 2022 році різко збільшились із 150 тис. грн. до 1872 тис. грн. незавершені капітальні інвестиції, що пов'язано із зменшенням зовнішніх інвестицій, ринків збуту продукції та ускладненої логістики в країні.

У 2022 році підприємство зазнало негативних змін по нематеріальним активам, які зменшились на 198 тис. грн. Збитків у 2022 році зазнали основні засоби 15003 тис. грн. їх первісна вартість 21799 тис. грн. та знос 6769 тис. грн.

Такі зміни негативно впливають на рентабельність підприємства, а всі економічні здобутки за 2021 рік повністю або частково нівелюються станом на 2022 рік.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Необоротні активи за 2020-2022 роки

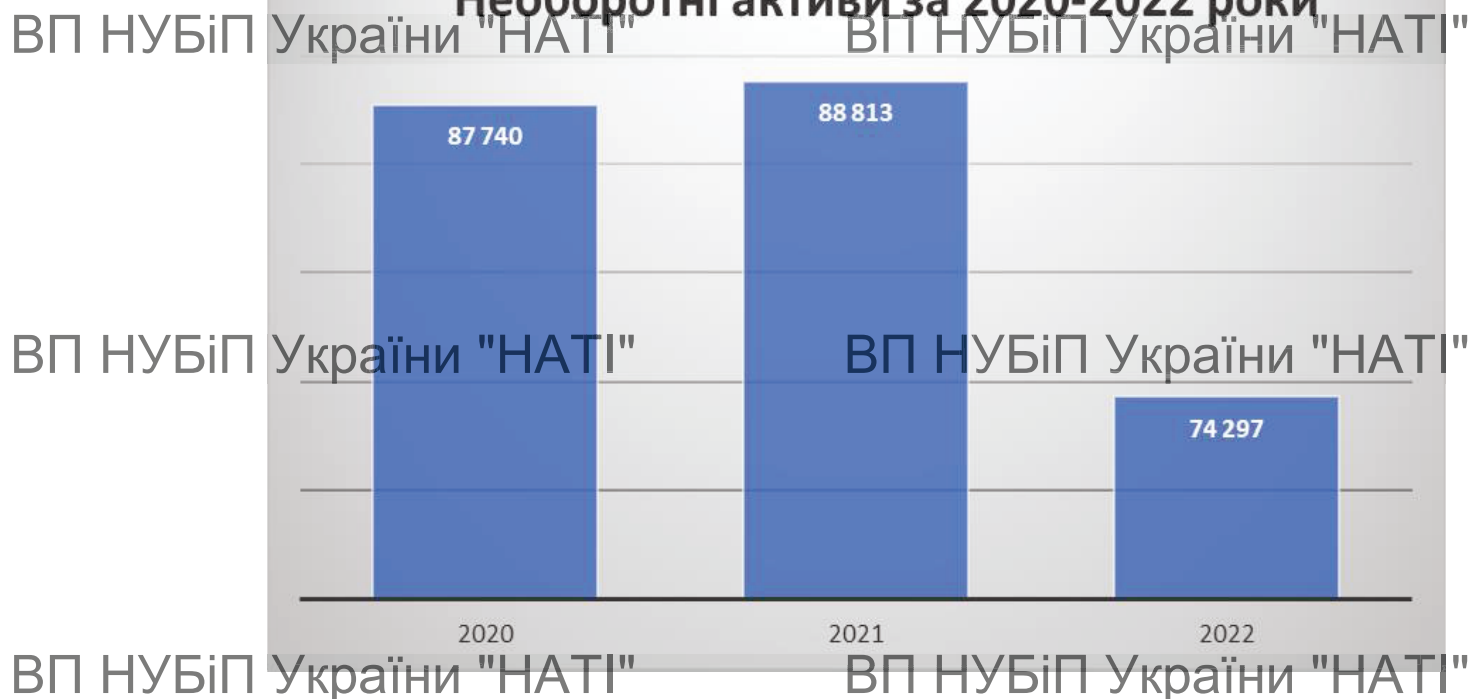

Рис. 2.1 Необоротні активи

Зменшення вартості необоротних активів у 2022 році на 14516 тис. грн. відбулося переважно за рахунок скорочення основних засобів та обсягів незавершеного будівництва, але в даному випадку зменшення активів по всіх показниках, відбулось завдяки негативному впливу зовнішніх макроекономічних факторів, які негативно вплинули на показники необоротних активів у 2022 році. Наслідками цього став високий показник інфляції в країні та зменшення оптових покупців, які мали закуповувати продукцію. Хоч 2020 рік був кризовим, але через кризову ситуацію у 2022 році підприємство втратило ще більше порівняно з 2020 роком.

Необоротні активи є важливим показником для підприємства і їх зменшення буде мати негативні наслідки для фінансового стану підприємства.

Оборотні активи — грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації

чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Таблиця 2.2

Оборотні активи

Активи	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки			Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	-/+ Активів 2021 рік	-/+ Активів 2022 рік
Запаси	126100	123273	128087	-2827	4814
Виробничі запаси	30973	24067	33971	-6906	9904
незавершене виробництво	5273	8423	13458	3150	5035
готова продукція	88709	90569	80164	1860	-10405
товари	1145	214	494	-931	280
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	72111	98264	145147	26153	46883
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	6121	2589	3494	-3532	905
з бюджетом	52	56	18	4	-38
Інша поточна дебіторська заборгованість	21			-	
Поточні фінансові інвестиції	74424	35383	52986	-39041	17603
Гроші та їх	584		19970	-	

еквіваленти					
гроші та їх еквіваленти	4407	583	13129	-3824	12546
готівка	8	4	4	-4	0
рахунки в банках	4399	579	13125	-3820	12550
Витрати майбутніх періодів	26	43	55	17	-38
Інші оборотні активи	5021	2548	1808	-2473	-740

Станом на 2022 рік продукцію підприємства стало складніше реалізовувати, про що свідчить збільшення запасів порівняно з 2021 роком та зменшення випуску продукції, також через складність її реалізації.

Аналіз дебіторської заборгованості у досліджуваному господарстві згідно наведених аналітичних даних табл. 2.2 показує досить негативні результати, а саме з 2021 на 2022 рік відбулось різке збільшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 46883 тис. грн., готова продукція скоротилась на 10405 тис. грн., що свідчить про зниження реалізації продукції на зовнішньому ринку, на який дане підприємство було деякою мірою орієнтоване, «Ніжинський консервний завод» має дебіторську заборгованість, яка зростає з кожним роком. Це є вагомим чинником який негативно впливає на економічний стан, розвиток та інвестиційну привабливість даного підприємства.

Оборотні активи за 2020-2022 роки

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ" Рисунок 2.2

Збільшення показнику оборотних активів всередині підприємства свідчить про зменшення ліквідності продукції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринку.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Таблиця 2.3

ВП НУБіП України "НАТІ"

Власний капітал

ВП НУБіП України "НАТІ"

пасив	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Зареєстрований (пайовий) капітал	5600	5600	5600
Капітал у дооцінках	3128	2927	658
Додатковий капітал	1	1	1
Нерозподілений прибуток (непокритий)	11464	86	16294

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

збиток)			
Усього за розділом I	20194	8614	22553

Власний капітал має високі показники у 2020 та 2022 році, а в 2021 він нижчий на більш ніж 10000 тис. грн., що пов'язано із збільшенням іноземного капіталу у 2021 році.

Рис. 2.3 Загальний показник власного капіталу

Показники на рисунку 2.3 у 2020 та 2022 році свідчать про ускладнене економічне становище на підприємстві через зовнішні обставини.

Таблиця 2.4

Пасив	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Довгострокові кредити банків		32980	23620

Інші довгострокові зобов'язання	141542	127624	
Усього за розділом	141542	160604	23620

Довгострокові кредити банків присутні у 2021 та 2022 роках.

Інші довгострокові зобов'язання підприємство мало до 2022 року, які займали у 2020 році провідну роль. У 2021 році зобов'язання та кредити були в сбули в співвідношенні 1/4.

Рис. 2.4 Загальний показник довгострокових зобов'язань та забезпечень

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. При малій кількості коштів таке різке погашення зобов'язань може мати негативні наслідки для підприємства.

З даних що зображенні на (рисунок 2.4) можна зробити висновок, що ресурси підприємства на даний момент зменшились, але

це також вказує і на те, що ТОВ «Ніжинський консервний завод»

залишається платоспроможним.

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

Більшість довгострокових зобов'язань і забезпечень були погашені станом на 2022 рік.

Таблиця 2.5

ВП НУБІП України "НАТІ" Поточні зобов'язання і забезпечення ВП НУБІП України "НАТІ"

Пасив	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки			Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	-/+ Пасивів за 2021 рік	-/+ Пасивів за 2022 рік
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	74259	16880	48569	-57379	31689
товари, роботи, послуги	79805	96576	115668	16771	19092
розрахунками з бюджетом	718	963	12379	255	11416
у тому числі з податку на прибуток	20	33		13	
розрахунками зі страхування	544	505	2483	-39	1978
розрахунками з оплати праці	2003	2222	789	219	-1433
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1035	1194	3156	159	1962
Поточні забезпечення	3476	4686	1592	1210	-3076
Інші поточні зобов'язання	53031	59317	4299	6286	55018
Усього за розділом	214871	182334	392818	-32537	210484

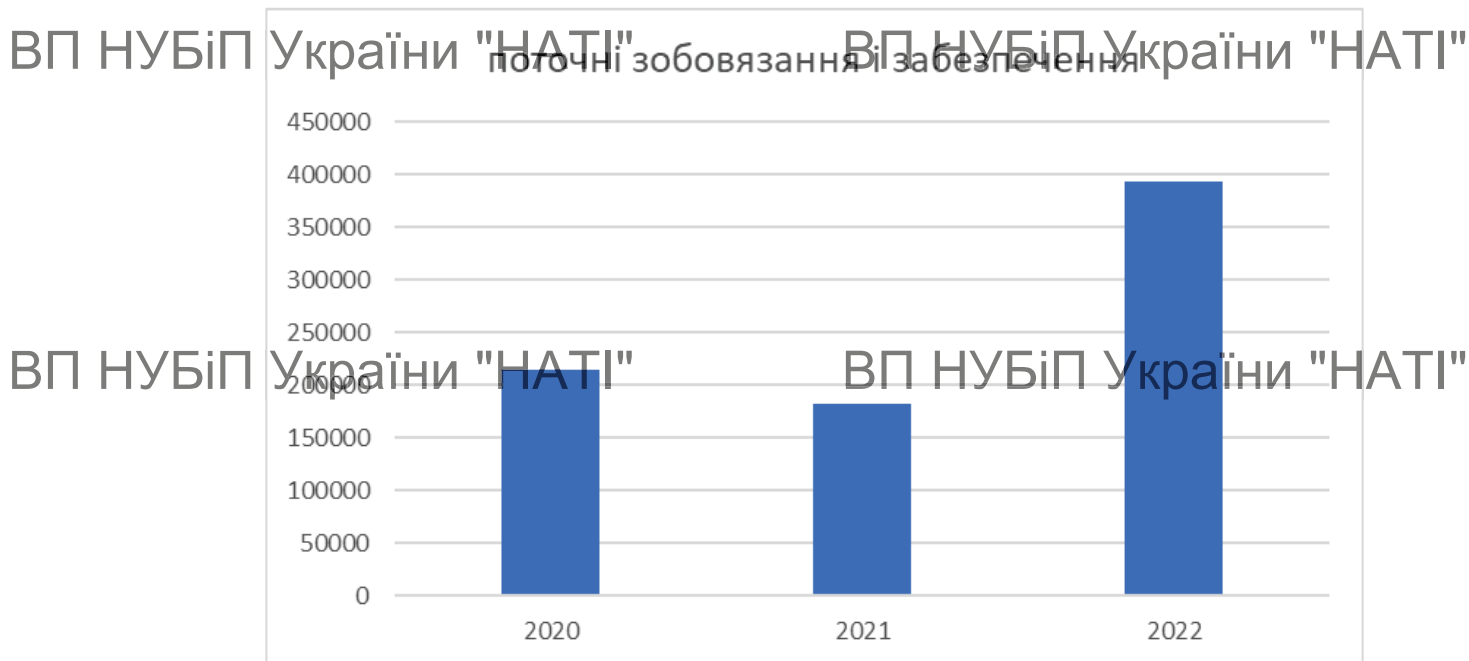

Рис. 2.5 Поточні зобов'язання і забезпечення

Поточні зобов'язання - це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Станом на 2022 рік підприємство, мало більше поточних зобов'язань і забезпечень ніж за 2020 та 2021 рік, що чітко проілюстровано на рисунку 2.5. Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями у 2020 році становила 74259 тис. грн., станом на 2021 рік заборгованість зменшилась майже в чотири рази, але у 2022 році вона знову збільшилась у два рази. Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги у 2020 році становила 74259 тис. грн., у 2021 році 96526 тис. грн., у 2022 вже склала 115668 тис. грн..

Інші поточні зобов'язання підприємства з 2021 року по 2022 рік знизились на 55018 тис. грн., що складає 92.8% зобов'язань за минулий рік.

Баланс бухгалтерський - це звіт про фінансовий стан підприємства на певну дату, який показує у грошовому еквіваленті його господарські засоби.

Баланс підприємства у 2022 році зріс на 87438 тис. грн. порівняно з 2021 роком. Якщо порівнювати 2020 з 2021 роком то баланс зменшився на 25055 тис. грн. , що і відображено на рисунку 2.6

Рис. 2.6 Баланс підприємства

Збільшення валюти балансу свідчить про зростання виробничих можливостей всередині підприємства. Зменшення валюти балансу свідчить, як правило, про скорочення підприємством господарського обороту, що може бути викликане спадом попиту на продукцію підприємства, зменшенням доступу на ринок сировини та ін.

Якщо валюта балансу збільшилася, це демонструє приріст активів і пасивів підприємства, але щоб дати йому оцінку, треба провести додатковий аналіз за показниками окремих статей звіту, що збільшилися.

По даним наведених в таблицях можна зробити висновок, що діяльність підприємства збільшилась у 2022 році завдяки поточним зобов'язанням, які має підприємство бо по іншим показникам підприємство має певні проблеми, як в більшості випадків пов'язані з макроекономічними чинниками.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ" Таблиця 2.6
Доходи та витрати

стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки			Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	-/+ Пасивів за 2021 рік	-/+ Пасивів за 2022 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	271196	321148	416440	49952	95292
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	189085	230067	269723	40982	39656
Валовий прибуток	82111	91081	146717	8970	55636
Інші операційні доходи	12656	7097	11080	-5559	3983
Адміністративні витрати	9215	10303	10030	1088	-273
Витрати на збут	45967	63251	78285	17284	15034
Інші операційні витрати	18189	9911	9434	-8278	-477
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	21396	14713	60048	-6683	45335
Інші доходи	575	897	8354	322	7457
Фінансові витрати	39555	26422	36829	-13133	10407
Інші витрати	437	672	13135	235	12463

Чистий дохід - це дохід від реалізації товарів (робіт, послуг), розрахований без урахування акцизного податку, мита, податку на додану вартість, інших непрямих податків та зборів.

Чистий прибуток є фінансовим показником, який є джерелом покриття подальших витрат підприємства (поточних і довгострокових зобов'язань). Показники прибутку збільшились завдяки нарощуванню обсягів виробництва на підприємстві. На збільшення собівартості продукції вплинуло збільшення тарифу на комунальні послуги та витрат на виробництво продукції на підприємстві.

Таблиця 2.7

Фінансові результати

стаття	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Фінансовий результат до оподаткування:	18021	11484	18438
збиток			
Витрати (дохід) з податку на прибуток	134	96	4499
Чистий фінансовий результат:	18155	11580	13939
збиток			

В чистих фінансових результатах підприємство отримує збитки, що зображено в таблиці 2.7.. 2021 рік має найменші збитки порівняно з 2020 та 2022 роками

Таблиця 2.8

Сукупний дохід

стаття	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Сукупний дохід	17 942	11 379	16208

Сукупний дохід — це зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій із власниками).

Зміни у власному капіталі мають додатну динаміку у 2022 році, яка становить 16208 тис. грн. З фінансовими результатами у таблиці 2.7 підприємство мало збитки, які зменшились у 2021 році, але збільшились у 2022 році.

Рис. 2.7 Сукупний дохід

Рух коштів у результаті операційної діяльності. В таблиці 2.9 зображенні надходження підприємства, в таблиці 2.10 його витрати.

Таблиця 2.9

Надходження

Стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки			Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	-/+ Зміни	-/+ Зміни

				за 2021 рік	за 2022 рік
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	263938	302908	399986	38970	97087
Повернення податків і зборів		32	4		28
Цільового фінансування	495	1072	746	577	-326
Надходження авансів від покупців і замовників	39992	36613	33846	-3379	-2767
Надходження від повернення авансів	336	3185	644	2822	2178
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	51	75	110	24	35
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	241	195	9	48	-184
Надходження від операційної оренди		1249	30		-1219
Інші надходження	11589	23652	2780	12063	-20872
разом	316642	368952	438155	52310	69203

Надходження підприємства значно зросли через статтю «реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)». Така змога з'явилась завдяки зменшенню конкуренції на внутрішньому ринку.

Таблиця 2.10

Витрати

Стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки			Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	-/+ Зміни за 2021	-/+ Зміни за 2022 рік

				рік	
Товарів (робіт, послуг)	152365	202825	238588	50460	35763
Праці	33028	35427	31847	2399	-3579
Відрахувань на соціальні заходи	8989	9929	8637	940	-1290
Зобов'язань з податків і зборів	22551	15581	24105	-6970	8524
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	130	102	1693	-28	1591
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	12130	4696	12210	-7434	7514
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	10291	10783	10202	447	-581
Витрачання на оплату авансів	68903	54039	81928	-14864	27889
Витрачання на оплату повернення авансів	90	62	381	-28	319
Інші витрачання	850	1179	2178	329	999
разом	309327	334623	348075	25296	13452

Витрати на товари з 2020 по 2022 рік збільшились на 86223 тис. грн. також збільшились, що пов'язано зі збільшенням собівартості продукції через зовнішні економічні чинники.

Таблиця 2.11

Чистий рух коштів від операційної діяльності

Стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод»		
	тис. грн. за 2020-2022 роки		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік

Чистий рух коштів від операційної діяльності	29 806	49 884	50 491
--	--------	--------	--------

Збільшення надходжень та витрат відбувалось пропорційно, через що чистий рух коштів від операційної діяльності залишився прямо пропорційним до таблиць 2.9 та 2.10

У статті звіту про рух грошових коштів «Чистий рух коштів від фінансової діяльності» відображається різниця між відповідними вхідними та вихідними грошовими потоками.

Від чистого руху коштів від операційної діяльності найбільший прибуток підприємство мало у 2022 році.

Даний рух грошових коштів зображено на рисунку 2.8.

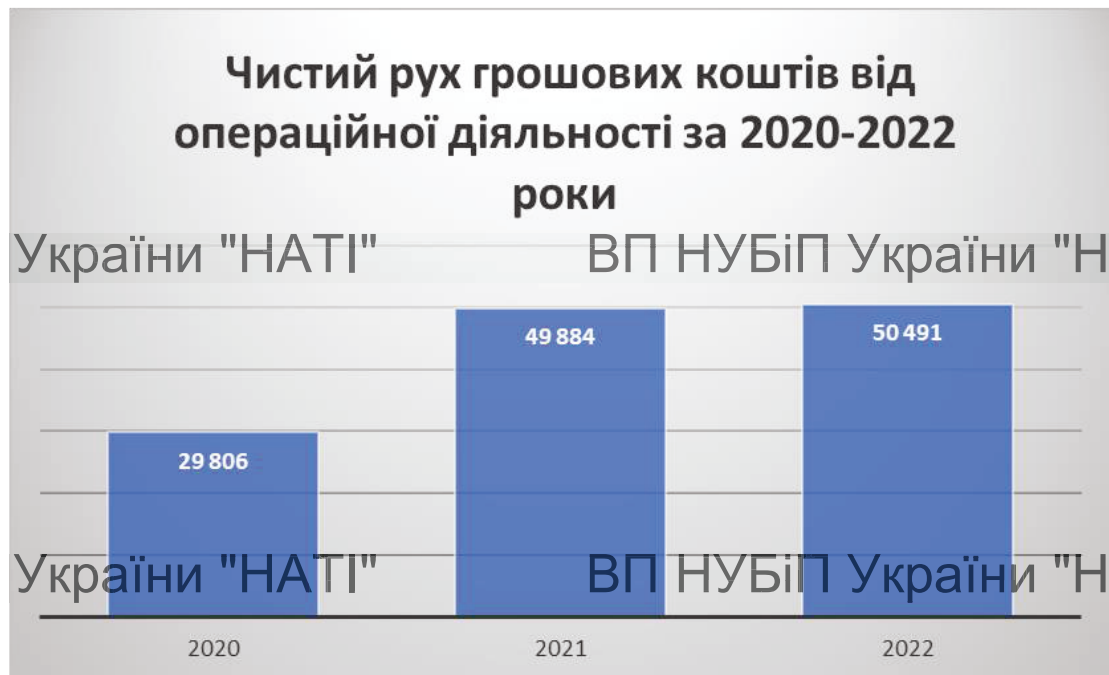

Рис. 2.8 Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності

Найбільший чистий рух грошових коштів є у 2022 році, та становить 50491 тис. грн. Це є позитивною тенденцією для ТОВ «Ніжинський консервний завод»

Таблиця 2.12

Надходження від інвестиційної діяльності

стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
фінансових інвестицій			1000
необоротних активів	56	1220	7051
Надходження від погашення позик	11226		

Надходження від інвестиційної діяльності за 2020 та 2021 рік відсутні, у 2022 році вони становлять 1000 тис. грн. Надходження від необоротних активів з кожним роком збільшувались, а певні надходження від погашення позик підприємство мало тільки у 2020 році.

Витрати інвестиційної діяльності — це витрати, які має підприємство від залучення інвестиційних коштів інших суб'єктів господарювання та виконання відповідних зобов'язань.

Витрати інвестиційної діяльності ТОВ «Ніжинський консервний завод» зображенні в Таблиці 2.13

Таблиця 2.13

Витрати від інвестиційної діяльності

стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Фінансових інвестицій			13958
Необоротних активів	2087	13231	19570
Витрачання на надання позик	17741		

У всіх випадках витрати від інвестиційної діяльності більші ніж надходження у декілька разів.

У статті «Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності» відображається результат руху коштів, тобто різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками. Результати цього руху коштів зображені в Таблиці 2.14..

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності

стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-8546	-12011	-25477

У статті «Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності» відображається результат руху коштів (різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками).

Рух грошових коштів від фінансової та інвестиційної діяльності складається прямим методом. Прямий метод легший як для складання, так і для розуміння.

В даному випадку чистий рух коштів від інвестиційної діяльності приносить збитки, які з кожним роком тільки збільшувались і станом на 2022 рік збитки сягнули 25477 тис. грн.

Таблиця 2.15

Рух коштів у результаті фінансової діяльності

стаття	ТОВ «Ніжинський консервний завод» тис. грн. за 2020-2022 роки		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Отримання позик	86545	87958	38242

Погашення позик	68431	88436	38201
Витрачання на сплату відсотків	36963	39599	15254
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	425	1112	349
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-19274	-41189	-15562
Чистий рух грошових коштів за звітний період	1986	-3316	9452
Залишок коштів на початок року	1486	4407	583
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	935	508	3094
Залишок коштів на кінець року	4407	583	13129

З даних таблиці 2.15, можна сказати, що підприємство отримало у два рази менше позик у 2022 році порівняно з 2021 та 2020 роком в змозі погасити позики та відсотки, які на них нараховані.

Також у два рази зменшились витрати на сплату відсотків у 2022 році порівняно з 2021 роком. Залишок коштів в ході фінансової діяльності зріс на 12546 тис. грн., якщо у відсотках то це буде становити 96% від суми залишку на 2021 рік, що свідчить про меншу залученість коштів у фінансовій діяльності.

2.2 Синтетичний та аналітичний облік з покупцями та замовниками на підприємстві

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем.

До рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відкривають такі субрахунки:

361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» – призначений для відображення облікової інформації про розрахунки з покупцями і замовниками, які розташовані на митній території України;

362 «Розрахунки з іноземними покупцями» – призначений для відображення облікової інформації про розрахунки з іноземними покупцями та замовниками за операціями з експорту товарів (робіт, послуг);

363 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп (ПФГ)» – призначений для узагальнення облікової інформації про розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» кореспондує з рахунками, наведеними в табл. 2.16.

За дебетом рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відображається реалізаційна вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (у тому числі бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації; за кредитом - сума платежів, яка надійшла на рахунки підприємства в банківських установах, в касу та інші види рахунків.

За дебетом рахунку відображена вартість виконаних робіт, відпущеної продукції, товарів та наданих послуг, а за кредитом - сума платежів, які поступили в касу чи на розрахунковий рахунок підприємства. Сальдо рахунку показує заборгованість покупців за отримані послуги та продукцію.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» має субрахунки: - 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;

- 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»;

- 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

Схема розрахунків з покупцями та замовниками зображена в

ВП НУБіП України "НАТІ" таблиці 2.16

ВП НУБіП України "НАТІ"

Таблиця 2.16

Схема розрахунків з покупцями та замовниками

Розрахунки з покупцями і замовниками	
Дебет	Кредит
Сальдо на початок періоду Наявність дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на початок звітного періоду	
Продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації.	Отримання грошових коштів на рахунки в банківських установах у погашення дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги). Отримання готівки грошових коштів в касу підприємства в погашення дебіторської заборгованості; Отримання оплат іншими розрахунками (чеками, акредитивами, вексями) в погашення дебіторської заборгованості; Суми заліку заборгованостей (за отриманими від покупців і замовниками і авансами.
Сальдо на кінець періоду Наявність дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на кінець звітного періоду.	

Основну частину виготовленої продукції підприємство реалізовує покупцям та замовникам. Розрахунок із постачальником здійснюється перед її отриманням (передплата), в момент одержання (оплата готівкою) та після відвантаження (післяплата). Підприємства, які зацікавлені у швидкій реалізації своєї продукції чи розширенні ринків збуту, можуть йти на вийнятки для своїх клієнтів щодо терміну оплати, якщо випускається продукція у великій кількості [36].

Дебіторська заборгованість, на суму реалізованої продукції, існуватиме у постачальника із моменту відпуску продукції до оплати покупцем отриманої раніше продукції.

У бухгалтерському обліку зобов'язання покупців та замовників відображаються в момент їх виникнення. У силу того, що в момент виконання продавцем зобов'язань по передачі товару зобов'язання виникають у покупця, існує

два варіанти відображення дебіторської заборгованості покупця, що визначається умовами договору.

Перший варіант заснований на тому, що зобов'язання покупця чи замовника виникає у момент виконання зобов'язань постачальника з передачею права власності на продукцію. Підставою для відображення на рахунках обліку виторгу від реалізованої продукції, наданих робіт та послуг є виконання зобов'язань постачальником чи підрядчиком згідно договору.

Виторг відбивається при наявності таких умов:

- сума виторгу буде визначена;
- існує впевненість в тому, що відбудеться збільшення економічних вигод підприємства;

право власності на товар перейде від підприємства до покупця чи робота, яка прийнята замовником;

- витрати, які зроблені в зв'язку з даною операцією будуть визначені. Другий варіант - на умовах згідно із договором по передачі

права власності в період оплати продукції. У даному випадку зобов'язання, які виникають у покупця по оплаті продукції не зв'язані з переходом права власності і відображенням на рахунках виторгу від реалізованої продукції [38].

Аналітичний облік ведеться окремо стосовно кожної юридичної та фізичної особи, якій було відпущено продукцію та його оплати за кожним документом, як зазначено в наказі про облікову політику.

Регістром аналітичного обліку розрахунків з покупцями є список дебіторів. Даний реєстр містить в собі перелік дебіторів підприємства, у ньому міститься інформація про їх заборгованість на відповідну дату. Якщо покупець погасив свою заборгованість – він вилючається з списку дебіторів і вже не рахується на підприємстві як боржник.

Невід'ємною часткою синтетичного обліку дебіторської заборгованості за послуги, роботи та товари є облік резерву сумнівних боргів. Для цього передбачені рахунки 38 «Резерв сумнівних боргів» та 944 «Сумнівні і безнадійні борги». Важливу роль відіграє безнадійна заборгованість дебіторів, яка викликає

неплатоспроможність, а також порушується фінансова стійкість. До великих втрат і кризового фінансового положення підприємства призведе списання безнадійного боргу на витрати періоду [5].

Типові операції по розрахунках з покупцями і замовниками подано в таблиці 2.17

Таблиця 2.17

Основні проводки з обліку розрахунків з покупцями та замовниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит

1.	Відвантажено готову продукцію для покупця	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	701 «Дохід від Реалізації готової продукції»
2.	Оплачено покупцями чи замовниками вартість реалізованих товарів, робіт чи послуг готівкою (через банк)	30 «Каса»; 31 «Рахунки в банках»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
3.	Отримано аванс від покупців під майбутню поставку продукції	31 «Рахунки в банках»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»
4.	Відображено претензії з приводу розрахунків з покупцями та замовниками	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
5.	Погашено заборгованість за довготерміновими позиками за рахунок оплати, що надійшла від покупців (замовників)	50 «Довгострокові позики»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
6.	Повернено покупцями чи замовникам переплачені ними кошти готівкою (через банк)	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	30 «Каса» 31 «Рахунки в банках»

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, послуги, тобто:

$$K_c = B3 / ДЗ$$

де B3 – безнадійна заборгованість за період, який був обраний для спостереження;

ДЗ – дебіторська заборгованість на дату балансу у вибраному для спостереження періоді.

Сумнівним боргом називається дебіторська заборгованість, яка виникла в результаті реалізації продукції, робіт, надання послуг та не погашена в строк, який встановлений договором або законодавством, і не є забезпеченою відповідними гарантіями [3].

Основним із способів ступеневого віднесення безнадійного боргу на витрати є розрахунок резерву сумнівних боргів. Пояснюється це формування необхідністю оцінки, котра може бути отриманою від їх використання.

Існує три варіанти розрахунку резерву сумнівних боргів:

- виходячи з платоспроможності деяких дебіторів;
- на основі класифікації заборгованості по термінам її непогашення;

- за питомою вагою визнаного безнадійного боргу за реалізовану продукцію. Підприємство вивчає платоспроможність за кожним дебітором та виводить

індивідуальний коефіцієнт сумнівності, згідно якого потім визначається сума резерву за відповідною заборгованістю. Сума резервів по кожному дебітору становить загальну суму резерву сумнівних боргів по підприємству. Згідно цього розраховуються наступні показники:

- відсоток безнадійного боргу відносно сплати дебіторської заборгованості за попередній період кожного дебітора;
- сума дебіторської заборгованості.

Резерв сумнівних боргів вираховується за формулою:

$PCB = ((VBB \times D3P) / 100) \times n$, де VBB – відсоток безнадійних

боргів;
ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
D3P – дебіторська заборгованість за звітний період;

n – кількість дебіторів, які заборгували для підприємства.

Тільки за результатом інвентаризації заборгованості наприкінці року дозволяється створювати резерв сумнівних боргів, в той час як

сумнівні борги виникають протягом року. Зустрічаються наукові думки, що резерв потрібно нараховувати протягом усього облікового періоду [29].

Борг, списаний на збиток із причини неплатоспроможності боржника не є анулюванням заборгованості. Задля контролю за можливістю стягнення заборгованості у разі зміни майнового стану боржника потрібно відобразити на позабалансових рахунках. Термін, згідно якого заборгованість буде обліковуватись на позабалансовому рахунку, встановлюється філією самостійно (не менше, ніж три роки від часу списання заборгованості із балансу).

Для правильного списання безнадійної заборгованості потрібно документально вірно оформити операцію. Списання дебіторської заборгованості, по якій завершився термін позовної давності, здійснюється з дозволу директора [37].

Аналітичний облік здійснюється у розрізі відокремлених боржників виходячи з прийнятого способу його розрахунку.

Автоматизована система обліку - це система, у якій інформаційний процес автоматизовано, шляхом застосування спеціальних методів обробки інформації, застосовують комплекс обчислювальних засобів, з отримання і доставки інформації, потрібної для виконання функцій управлінського та фінансового обліку.

Оборотно-сальдовою відомістю називається документ, в якому відображені залишки по всім рахунках обліку на початок місяця,

кварталу чи року, а також - залишки по рахункам на момент закінчення періоду.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Синтетичний облік це кінцевий етап бухгалтерського обліку, на якому здійснюється узагальнення даних первісного і аналітичного обліку. Узагальнені дані синтетичного обліку застосовуються у складанні фінансової звітності [35].

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

В залежності від звітного періоду оборотно-сальдова відомість може бути помісячною, поквартальною або зведеною річною. Всі фактично проведені господарські операції вносяться в даний документ.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Інформацію щодо стану розрахунків із постачальниками, відомості про зміну їх стану у часі можна отримати в стандартному звіті «Оборотно-сальдова відомість по рахунку» .

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Отже, автоматизація обліку дає можливість отримувати вчасно детальну інформацію стосовно стану розрахунків з покупцями та замовниками за необхідний період, вживати усі належні заходи щодо її управління.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Разом із виникненням нових видів інформації, а також груп її споживачів функції бухгалтерського обліку збільшилися. В нашій державі за принципами, що встановлені в міжнародній практиці, сформувалося кілька самостійних підсистем єдиної системи обліку.

Серед них можна виділити підсистеми податкового, управлінського і фінансового обліку.

Під податковим обліком розуміють, що це підсистема бухгалтерського обліку, котра виконує функції нарахування та оплати податків конкретним державним органам [35].

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Контроль за вчасністю та повнотою нарахування і оплати податків, обов'язкових платежі, а також зборів є основою податкового обліку. Він організовується у відповідному порядку задля задоволення потреб управління та служби податкового менеджменту у інформації

стосовно формування оподаткованої бази установи від всіх видів діяльності. Та він обмежується створенням системи формування валових доходів та витрат, а також правильності їх відображення у декларації про прибуток, та нарахування, вчасності перерахування у дохід бюджету податків, безпомилкове заповнення декларації із податку на додану вартість.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

2.3 Аудит обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві

Одним з найвагоміших моментів, які характеризують фінансове становище підприємства, є стан розрахунків з дебіторами та кредиторами.

Розрахунки між контрагентами здійснюються через установи банків шляхом безготівкового розрахунку, міни майна (бартер), погашення боргових зобов'язань.

Основним завданням аудиту розрахунків є:

- 1) встановлення реальності дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 2) перевірка наявності простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 3) встановлення дебіторської та кредиторської заборгованості, з якої минув строк позовної давності;
- 4) перевірка списання заборгованості, строк позовної давності з якої минув;
- 5) перевірка правильності обліку дебіторської та кредиторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації та видів реалізації;
- 6) перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості.

Джерелами інформації для проведення аудиту розрахунків з постачальниками, покупцями та замовниками, дебіторами та кредиторами є:

1. Регістри синтетичного обліку і звітність (баланс (форма № 1), Головна книга).

2. Регістри синтетичного і аналітичного обліку розрахунків (журнали-ордери № 6, 11, 8, 7; відомості № 16, 15 та ін.).

3. Первинні документи з обліку розрахунків (накладні, рахунки-фактури, договори та ін.).

Нормативна база:

1. Положення "Про організацію бухгалтерського обліку звітності в Україні", затверджене Постановою КМУ від 03. 04. 1993 р. № 250.

2. "Вказівки щодо організації бухгалтерського обліку в Україні", затверджені наказом Мінфіну від 07. 05. 1993 р. № 25.

3. Інструкція "Про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, документів та розрахунків", затверджена наказом Мінфіну від 11. 08. 94 р. № 69.

4. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28. 12. 94 р. № 334/94-ВР.

5. Закон України "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22. 05. 97 р. № 283/97-ВР.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08. 10. 99 р. № 237.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31. 01. 2000 р. № 20.

Облік розрахунків

Бухгалтерський облік розрахунків до 01.01. 2000 р.

Для обліку розрахунків використовуються такі бухгалтерські

ВП НУБІП України "НАТІ" рахунки: ВП НУБІП України "НАТІ"

- 1) рахунок 60 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками";
- 2) рахунок 62 "Розрахунки з покупцями та замовниками";
- 3) рахунок 76 "Розрахунки з різними дебіторами та кредиторами".

Бухгалтерський облік розрахунків ведеться в журналі-ордері № 6,

ВП НУБІП України "НАТІ" & за кожним контрагентом. ВП НУБІП України "НАТІ"

Для обліку розрахунків після 01. 01. 2000 р. використовують такі бухгалтерські рахунки:

1. Рахунок 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками".

На цьому рахунку ведеться облік розрахунків з постачальниками та

ВП НУБІП України "НАТІ" підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані

роботи і надані послуги. За дебітом рахунка 63 "Розрахунки з

постачальниками та підрядниками" відображається погашення, спи-

сання заборгованості за одержані від постачальників та підрядників

товарно-матеріальних цінностей, прийнятих робіт, послуг, за кредитом

ВП НУБІП України "НАТІ" — заборгованість підприємства. ВП НУБІП України "НАТІ"

Рахунок 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" має такі субрахунки:

- 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками";
- 631 "Розрахунки з іноземними постачальниками".

2. Рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками", який

ВП НУБІП України "НАТІ" має такі субрахунки: ВП НУБІП України "НАТІ"

- 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями";
- 362 "Розрахунки з іноземними покупцями".

За дебетом рахунка 36 відображається продажна вартість реалі-

зованої продукції, товарів, виконаних робіт тощо, за кредитом — сума

ВП НУБІП України "НАТІ" платежів, які надійшли на рахунки підприємств, у касу, та інші види

розрахунків.

3. Рахунок 37 "Розрахунки з різними дебіторами", на ньому ведеться облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з

різними дебіторами за авансами, виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями. За дебетом рахунка 37 "Розрахунки з різними дебіторами" відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом — її погашення. Рахунок 37 "Розрахунки з різними дебіторами" має такі субрахунки:

- 371 "Розрахунки за виданими авансами";
- 372 "Розрахунки з підзвітними особами";
- 373 "Розрахунки за нарахованими доходами";
- 374 "Розрахунки за претензіями";
- 375 "Розрахунки за відшкодування завданих збитків";
- 376 "Розрахунки за позиками членів кредитних спілок";
- 377 "Розрахунки з іншими дебіторами".

4. Рахунок 68 "Розрахунки за іншими операціями". Рахунок 68 має такі субрахунки:

- 681 "Розрахунки за авансами одержаними";
- 682 "Внутрішні розрахунки";
- 683 "Внутрішньогосподарські розрахунки";
- 684 "Розрахунки за нарахованими відсотками";
- 685 "Розрахунки з іншими кредиторами".

Аудит розрахунків проводиться в кілька етапів.

На першому етапі необхідно встановити, чи не є відображена в балансі заборгованість простроченою. Це встановлюється зіставленням термінів розрахунків, указаних у договорах, розрахунках, рахунках-фактурах. Реальна картина наявності простроченої дебіторської або кредиторської заборгованості дає можливість більш чітко розрахувати економічні показники щодо визначення фінансового стану підприємства.

На другому етапі розглядається дебіторська або кредиторська заборгованість, термін позову щодо якої минув.

Термін позову згідно зі 71 ст. Цивільного кодексу України становить 3 роки. Тому спочатку треба встановити наявність дебіторської заборгованості, за якою минув термін позову, зіставивши дати розрахункових документів, договорів на відвантаження товарів, продукції (виконання послуг) з документами їх оплати.

Після цього перевіряється правильність списання підприємством дебіторської заборгованості, термін позову щодо якої минув.

Далі встановлюється наявність кредиторської заборгованості з простроченим терміном позову та перевіряється правильність її списання. Згідно з п. 63 Положення "Про організацію бухгалтерського обліку і звітності", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 250, суми кредиторської заборгованості між підприємствами недержавної форми власності, термін позовної давності щодо яких минув, підлягають віднесенню на результати фінансово-господарської діяльності у наступному місяці після закінчення терміну позовної давності.

В усіх інших випадках суми кредиторської заборгованості підлягають перерахуванню підприємствами й установами до бюджету не пізніше 10-го числа наступного місяця після закінчення терміну позовної давності. За несвоєчасне перерахування до бюджету справляється пеня у розмірі 0,3% від цих сум за кожний день прострочення.

Починаючи з 01. 07. 97 р., передбачено, що безнадійна заборгованість відноситься на валові витрати кредитора (незалежно від форми власності) у разі, якщо термін позовної давності за відповідною угодою з дебітором минув до 01. 07. 97 р. У випадку, коли термін позовної давності не минув до 01. 07. 97 р., безнадійна заборгованість відшкодовується за рахунок страхового резерву та включається до складу валових витрат. При цьому валові доходи дебітора (незалежно від форми власності) збільшуються на суму його заборгованості, термін позовної давності за якою минув у відповідний податковий період,

окрім випадків, коли дебітор неспроможний погасити таку заборгованість через обставини непереборної сили або стихійного лиха (форс-мажор).

Далі аудитор перевіряє дії бухгалтерів щодо подальшого відображення в обліку списаної на збитки заборгованості. Списана дебіторська заборгованість зникає з активу балансу, але її необхідно обліковувати на позабалансовому рахунку впродовж 5 років.

Особливу увагу аудитор повинен приділяти розглядові питань, пов'язаних із списанням заборгованості: причин списання та його обґрунтованості. Наприклад, визнання дебітора банкрутом ще не є підставою для списання дебіторської заборгованості. Вона списується тільки у випадку наявності відповідного рішення арбітражного суду.

Перевіряючи правильність ведення обліку розрахунків та визначення реальності заборгованості, відображеної у балансі, аудитор спочатку вивчає первинні документи, які підтверджують наявність заборгованості (накладні, доручення, акти приймання-здачі робіт та ін.), а далі розглядає порядок обліку розрахунків.

Спочатку необхідно встановити обраний підприємством метод визначення виручки, що застосовувався до 01. 07. 97 р., який повинен бути незмінним впродовж звітного періоду. Від цього залежить порядок відображення в обліку реалізації продукції та дебіторської заборгованості. При застосуванні підприємством методу нарахування (на відвантаження продукції) використовується 62 рахунок, а при касовому методі (надходження грошей на розрахунковий рахунок, до каси підприємства) — рахунок 45 "Товари відвантажені, виконані роботи, послуги".

На останньому етапі порівнюються дані первинних документів з регістрами аналітичного та синтетичного обліку.

Аудитор для встановлення реальності заборгованості може застосовувати інші методи, такі як розсилання за адресами дебіторів або

кредиторів запитів щодо підтвердження заборгованості, отримання інформації з зовнішніх або внутрішніх, незалежних від бухгалтерії, джерел, вимагати від керівництва проведення звірки заборгованості з контрагентами і т. ін.

Облік та аудит розрахунків з підзвітними особами

Підприємство веде розрахунки зі своїми працівниками, які є в обліковому складі за сумами, виданими під звіт на службові відрядження, поточні потреби, закупівлю сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки і т. ін.

Видача грошей під звіт проводиться відповідно до положення про ведення касових операцій у народному господарстві України.

Метою і завданням аудиту розрахунків з підзвітними особами є:

- 1) правильність видачі та повернення сум, виданих під звіт;
 - 2) цільове призначення, законність та доцільність витрачання підзвітних сум підзвітними особами;
 - 3) доцільність видачі сум під звіт;
 - 4) перевірка правильності відображення підзвітних сум в обліку.
- Джерела інформації для аудиту.

1. Синтетичні реєстри з обліку розрахунків з підзвітними особами (журнал-ордер № 7).

2. Баланс підприємства (форма № 1).

3. Первинні документи з обліку розрахунків з підзвітними особами (авансові звіти, прибуткові та видаткові касові ордери, прибуткові документи: копії чеків, накладні, посвідчення на відрядження, інші виправдані документи).

Нормативні документи, які регламентують облік розрахунків з підзвітними особами

1. Інструкція про службові відрядження у межах України і на території держав-учасниць СНД, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 15.05.95 р. № 80.

2. Інструкція "Про порядок ведення касових операцій у народно-му господарстві України", затверджена постановою правління Національного банку України від 2 лютого 1995 р. № 21.

3. "Норми відшкодування витрат на відрядження у межах України та за кордон", затверджені Постановою КМУ від 05. 01. 98 р. № 10.

4. Закон "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22. 05. 97 р. № 283/97-ВР.

5. Наказ ДПАУ "Про затвердження форми посвідчення про відрядження" від 28. 07. 97 р., № 260.

6. "Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон", затверджена наказом Мінфіну від 13. 03. 98 р. № 59.

Облік розрахунків з підзвітними особами. Для обліку розрахунків з працівниками за сумами, виданими під звіт до 01. 01. 2000 р., використовувався рахунок 71 "Розрахунки з підзвітними особами". Після 1. 01. 2000 р. для обліку розрахунків з підзвітними особами використовується субрахунок 372 "Розрахунки з підзвітними особами".

Сальдо субрахунка 372 може бути як дебетовим, так і кредитовим. Такі показники відображаються розгорнуто: дебетове сальдо — у складі оборотних активів, кредитове сальдо — у складі зобов'язань балансу підприємства. Таким чином, за дебетом рахунка 372 відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом — її погашення чи списання. Регістром для обліку розрахунків з підзвітними особами є журнал-ордер № 7. Він являє собою комбінований реєстр, який містить аналітичний та синтетичний облік з лінійною формою запису.

Аудитор починає перевіряти розрахунки з підзвітними особами з вивчення операцій підприємства, пов'язаних з видачею грошей під звіт.

Найбільш розповсюджені операції: відрядження та видана грошей під звіт на поточні потреби. Далі аудитор знайомиться з наказом керівника підприємства стосовно кола осіб, які мають право

отримувати готівку під звіт та перевіряє його дотримання працівниками бухгалтерії.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Важливе місце при проведенні аудиту розрахунків з підзвітними особами належить перевірці цільового призначення та правомірності витрачання ними отриманих під звіт сум. Ця перевірка здійснюється шляхом зіставлення суми авансового звіту за видами видатків з

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

документами, що підтверджують фактичне надходження цих цінностей на склад. У зв'язку з введенням змін до порядку ведення касових операцій у ході аудиту слід приділяти увагу перевірці своєчасності звітування про використання коштів та повернення сум невикористаного авансу.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Останнім етапом аудиту розрахунків з підзвітними особами є перевірка достовірності записів, пов'язаних з обліком підзвітних сум. Вона встановлюється шляхом зіставлення записів у журналі-ордері №7 з авансовими звітами та касовими документами. Дані журналу-ордера № 7 має збігатися з даними Головної книги та балансу підприємства.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

3.1 Удосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками

Стратегічне значення для підприємств будь-якої галузі та форми власності має ефективна організація обліку та аудиту розрахунків з покупцями. Результати цього процесу безпосередньо впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, виконання плану доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення пріоритетних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності і прибутковості господарської діяльності.

В нинішніх умовах господарювання облік розрахунків з покупцями і замовниками містить комплекс невирішених питань і є одним із найбільш складних і суперечливих етапів обліково-аналітичного процесу. Найсуттєвішими з цих питань є [3]:

- організація повного та достовірного обліку розрахунків з покупцями і замовниками підприємства та своєчасне відображення облікових даних у фінансовій звітності;
- аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства в попередніх періодах;
- оптимізація структури дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги;
- визначення можливості застосування кредитної політики щодо окремих покупців та формування її принципів і умов;
- прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування;

- здійснення ефективного контролю за формуванням і своєчасним погашенням дебіторської заборгованості підприємства та розрахунок розміру резерву сумнівних боргів [1].

Дослідження проблем бухгалтерського обліку на підприємстві виявило, що для поліпшення стану розрахунків з покупцями і замовниками важливим є не лише використання заходів покращення обліку взаєморозрахунків, а й удосконалення обліку дебіторської заборгованості підприємств.

Автоматизація обліку дозволить значно полегшити та оптимізувати роботу бухгалтерії в цілому та кожного бухгалтера окремо, особливо при впровадженні телекомунікаційного обміну інформацією між автоматизованими робочими місцями облікових працівників з використанням комп'ютерних мереж. Тому, ведення повністю автоматизованого обліку з використанням програмного продукту «1С:Бухгалтерія» значно прискорить ведення обліку дебіторської заборгованості та розрахунків з покупцями і замовниками.

«1С:Бухгалтерія», яка дозволяє автоматизувати облік в організаціях, де паралельно здійснюється кілька видів діяльності і діють різні системи оподаткування. Продукт складається з технологічної платформи і прикладної частини (конфігурації), в якій налаштовані правила ведення обліку. Конфігурація включає в себе наступні ділянки обліку:

ведення бухгалтерського і податкового обліку декількох організацій в одній базі, включаючи підприємства з різною системою оподаткування;

- запасів і додаткових витрат, документацію по складському обліку;

- торгових операцій: функціональності використання роздрібною та комісійною реалізацією, в разі роздробу - автоматизованою і не автоматизованою торговою точкою, поворотної пари;

- грошових коштів: безготівкових та готівкових, в валюті, з обробкою обміну в банку;

- розрахунків з контрагентами: для різних груп або окремих осіб, з звітністю по взаєморозрахунках, можливістю настройки журналу документів з переглядом інформації про контрагентів по ієрархії;

Сучасні умови господарювання свідчать про покращення обліку розрахунків, але необхідно контролювати політику диверсифікації щодо покупців і замовників, тобто орієнтуватися на збільшення їх кількості для зменшення ризику несплати одним або кількома великими покупцями.

На підприємстві важливо організувати роботу з договорами на належному рівні та розробляти різноманітні моделі договорів із гнучкими умовами оплати, зокрема надання покупцям знижок при достроковій оплаті, оскільки зниження ціни приводить до розширення обсягів реалізації та інтенсифікує приплив коштів.

На забезпечення своєчасної оплати дебіторської заборгованості значною мірою впливає налагоджена система контролю на підприємстві. Важливою складовою діяльності має стати формування претензій щодо своєчасності оплати продукції. Важливо також постійно контролювати стан розрахунків по простроченій заборгованості. Маючи оперативні дані по такій заборгованості, необхідно починати претензійну роботу, тобто висилати повідомлення-претензії з усіма розрахунками пені по простроченим сумах [2].

Виявлено, що для ефективного обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги потрібно максимально використовувати потенціал суб'єктів господарювання й існуючі економічні умови, в яких здійснюється фінансово-господарська діяльність підприємства.

Правильно побудований фінансовий облік та його автоматизація є запорукою якісної діяльності підприємства. Поширеним являється ототожнення розрахунків з покупцями та замовниками із виплатою

заборгованості, що відповідає розрахунки до здійснення платежу, зменшує відображення розрахунків з замовниками та покупцями до відображення погашення та нарахування дебіторської заборгованості та зумовлює помилки в даних фінансового обліку про стан розрахунків з замовниками та покупцями на підприємстві.

Оцінивши поточний стан обліку взаємовідносин контрагентами, можна визначити ряд факторів, що суперечать ефективному провадженню його господарської діяльності, а саме:

- недостатність обсягів необхідної інформації про заборгованість дебіторів, що становить основу для ефективного та всебічного аналізу операцій розрахункового характеру з контрагентами;

- низький рівень аналітики затвердженого плану рахунків для відображення даних по окремому контрагенті підприємства;

- відсутність сформованого підприємством резерву сумнівних боргів.

Організація обліку заборгованості базується на затвердженні специфічної облікової політики підприємством, що є основою для своєчасного та достовірного виявлення недоліків системи та впровадження коригуючих заходів[19, с.9]. Частина облікової політики, що відображає особливості обліку розрахункових операцій стосовно взаємовідносин, що виникають відповідно до провадження взаємодії зі сторонніми організаціями, вимагає провадження коригування таких її елементів:

1) Критеріїв, що забезпечать достовірне визнання та оцінювання дебіторської заборгованості. В даному випадку заборгованість доцільно визнавати активом в разі її відповідності таким критеріям: існує вірогідність в майбутньому отримати підприємством економічні вигоди; точність розрахунку суми заборгованості; покупець отримав всі ризики та вигоди, що пов'язані з правом володіння певним активом;

підприємство-продавець втрачає будь-який контроль над об'єктом реалізації [42, с.37].

2) Система систематизація заборгованості дебіторів за певною ознакою та її аналітики. Доцільно здійснювати процедури оцінювання заборгованості дебіторів виходячи із критерію її поділу на монетарну (оцінювати за справедливою вартістю при її визнанні або дату звітування за найменшої з двох оцінок: чистою реалізаційною або справедливою вартістю) та немонетарну (що виникає внаслідок обміну на подібний актив за історичною або переоціненою вартістю; при обміні на неподібний актив за справедливою вартістю). Даний критерій забезпечить підвищення рівня достовірності інформації про заборгованість в обліку та звітності відповідно до вимог сучасності [36, с.182].

Також важливо ввести такий критерій, як термін її погашення, відповідно, що забезпечить провадження поділу заборгованість на такі групи: поточна заборгованість (до 12 місяців); заборгованість від 12 до 18 місяців; 18-24 місяці; та заборгованість, що залишається неоплаченою 24-36 місяці. Дана система поділу забезпечить провадження контролю здійснення вчасної оплати покупцями грошових коштів за реалізовані товари, продукцію чи надані послуги.

3) Встановити критерії визнання сумнівною дебіторську заборгованість в разі прострочення терміну оплат заборгованості, відхиленні претензії боржником або відсутності відповіді на неї, при порушенні справи банкрутства боржника підприємства [20, с.24];

4) Розширити прийнятий план рахунків підприємства, додавши аналітичні рахунки в частині розрахунків;

5) Сформувавши резерв сумнівних боргів виходячи з результатів попередньо проведеного аналізу фінансового становища окремих контрагента підприємства залежно від термінів прострочення погашення заборгованості, розмірів підприємства та обсягів його

діяльності. Проведення даного аналізу забезпечить визначити структуру заборгованості розподіливши її на сумнівні борги та безнадійну заборгованість [37, с.95].

Формування резерву повинно опиратись на принцип обачності за яким методи ведення обліку, повинні запобігати уменшення оцінки зобов'язань з витратами підприємства, та в свою чергу завищенню оцінки активів і доходів підприємства [24, с. 67]. Процедура нарахування резерву забезпечує достовірність оцінки активів та відображення витрат підприємства, що як наслідок впливає на формування остаточного підсумку в вигляді фінансового результату товариства;

б) Запровадження особливостей відображенні інформації в обліку про безнадійну заборгованості. Критерієм для визначення заборгованості, як безнадійної, є наявність сплину того строку позовної давності за зобов'язаннями щодо такого виду заборгованості незалежно від наявності чи ні звернення кредитора до суду задля її стягнення. Списання безнадійної заборгованості здійснюється при виключенні даної суми з активів підприємства з одночасним скорочення обсягу попередньо сформованого резерву сумнівних боргів підприємства [23, с.78].

В загальному запропоновані зміни до облікової політики дозволять вирішити питання підвищення обсягів інформації та її якості про поточний стан, структуру дебіторської заборгованості в розрізі окремого покупця або замовника.

Важливим моментом ведення розрахункових відносин для підприємства є провадження ефективної організації роботи з договорами та забезпечення розробки моделі договору відповідно до особливостей майбутніх взаємовідносин. Запропоновано впровадити систему гнучких умов оплати заборгованості, систему знижок за умов здійснення дострокової оплати, встановити умови та критерії до

покупців та замовників, що забезпечать ефективне надання комерційного кредиту. Виваженість рішення стосовно надання комерційного кредиту в даному випадку забезпечить зростання обсягів реалізації.

Підвищення рівня достовірності, об'єктивності та своєчасності відображення даних повинно базуватися на удосконаленні процесу документування обліку розрахункових операцій, використовуючи для цього схеми документування обліку розрахунків окремо за окремим покупцем або ж замовником.

У випадках, коли негайне отримання коштів в порівнянні з їх одержанням в попередньо зазначений період є економічно вигіднішим, застосовують сучасні методи рефінансування дебіторської заборгованості покупців та замовників, а саме факторинг та облік векселів [14, с.36].

Факторингова угода передбачає, що підприємство передає право на заборгованість за поставлені товари, продукцію або надані послуги банківпосереднику або спеціалізованій компанії. В Україні основними операторами факторингового ринку є Укрсоцбанк та Райффайзен Банк Аваль. Ключовим недоліком факторингу є велика вартість послуг, незважаючи на це переваги факторингу полягають у: зростання швидкості обороту коштів обігу, що в свою чергу зменшує потреби в них, захист від втрат та втраченої вигоди, підвищення рівня ліквідності підприємства, гарантія отримання у термін грошових коштів, прогнозованість здійснення оплати; скорочення рівня залежності від обсягу коштів обігу тощо[15, с.14].

Також, ефективним методом переводу дебіторської заборгованість контрагентів в грошові активи є облік векселів або здійснення їх реалізації на фінансовому ринку. Вексель являє собою цінний папір, що аргументує провадження безумовного грошового зобов'язання векселедавцем здійснити оплату зобов'язань після того як настане

зазначений термін оплати певної суми грошей векселедержателю.

Вексель є засобом оформлення товарного кредиту, що формується як засіб відтермінування оплати за продані товари. Оформлення заборгованості векселем дає можливість підприємству-кредитору в подальшому продати цей вексель на фондовому ринку й отримати гроші або ж використати вексель як засіб платежу кредиторам.

Зміст обліку векселів полягає в здійсненні банком його термінової оплати одразу після його придбання, отримання платежу здійснюється тільки з настанням зазначеного у векселі терміну погашення.

Зазначені вище актуальні форми рефінансування забезпечать формування системи ефективного управління заборгованістю, оскільки значне перевищення обсягу заборгованості створює загрозу для поточного рівня його фінансової стійкості і впроваджує необхідність в залученні джерел додаткового фінансування.

Для провадження процедур модернізації системи обліку заборгованості дебіторів доцільно впровадити:

- періодично (щоквартально) здійснювати взаємозвірку з контрагентами підприємства в електронній формі, при необхідності звірку з певними контрагентами доцільно проводити щомісячно;
- впровадити систему штрафних санкцій у випадках прострочення покупцями та замовниками платежів за продукцію.

Використовуючи оперативну інформацію, що є результат внутрішнього контролю, ключовим моментом є організація претензійної роботи стосовно своєчасності оплат операцій, що в подальшому забезпечить скорочення частки простроченої заборгованості контрагентів [48, с. 39];

- здійснити політику диверсифікації контрагентів для мінімізації рівня ризику несплати платежів великими покупцями, та впровадити постійний моніторинг потенційних контрагентів підприємства;

- провадити попередній аналізі фінансової стабільності кожного потенційного контрагента, відповідно до попередньо встановленого переліку ключових критеріїв оцінки.

Ефективна політика здійснення процесу управління заборгованістю дебіторів є основою стабільного фінансового стану та розвитку підприємства. За поточних умов підприємство володіє широким обсягом дебіторської заборгованості переважна частка якої припадає на розрахунки з покупцями та замовниками. Ефективність організації впровадженної системи обліку повинна базуватися на: створенні резерву сумнівних боргів, здійсненні попереднього аналізу потенційних контрагентів, провадженні політики диверсифікації покупців та замовників, організації належним чином договірних робіт, впровадження актуальних методів рефінансування заборгованості (факторинг, векселі), постійному контролю за станом та структурою заборгованістю дебіторів, з поглибленим аналізом причин, що вплинула на утворення простроченої заборгованості, використанні системи знижок при здійсненні покупцем або замовником дострокової оплати, уникнення контрагентів з високим рівнем ризику.

Отримання прибутку — найважливішого показника діяльності підприємства знаходиться в прямій залежності від надходження платежів від покупців та замовників підприємства. Здійснюючи відвантаження товарів, продукції, або надаючи послуги та виконуючи роботи, кожне підприємство прогнозує отримати грошові кошти за ці блага. Задля забезпечення максимального дотримання платіжної дисципліни необхідно сформувавши оптимальний облік таких розрахунків.

Перш за все, варто наголосити, що облікова політика підприємств у сфері дебіторської заборгованості представлена лише в загальних рисах, тому достатньо доречним буде доповнення «Наказу про облікову політику» такими елементами обліку, як: величина сумнівних боргів,

класифікація дебіторської заборгованості за кожним покупцем або замовником, списання дебіторської заборгованості з балансу та ін. Це надасть змогу повніше висвітлювати питання організації бухгалтерського обліку та підвищити контроль за розрахунками з покупцями та замовниками [3].

Отже, дослідивши існуючий стан обліку розрахунків з покупцями і замовниками підприємств, можна стверджувати, що у сучасних умовах господарювання є чимало проблем, пов'язаних з обліком, аналізом і контролем таких розрахунків, зокрема: недосконале законодавче забезпечення порядку розрахунків, криза неплатежів та зростання дебіторсько-кредиторської заборгованості при розрахунках між суб'єктами підприємницької діяльності та неавтоматизованість підприємства.

3.2 Удосконалення проведення аудиту з покупцями та замовниками

Облік розрахунків з покупцями та замовниками займає значну ділянку роботи на підприємстві, яка є дуже важливою, адже впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства. Відповідно кожний керівник підприємства зацікавлений у формуванні оптимального та раціонального обліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідно до вимог чинного законодавства. Контролювати облік покликаний аудит.

Тож з метою підвищення ефективності аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на суб'єктах підприємництва має бути розроблено схему аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві та рекомендований план проведення такої перевірки.

На початковому етапі перевірки рекомендується проводити тестування внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та

замовниками за розробленою формою тесту. Тестування внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками за розробленою формою тесту дозволить аудитору виділити найбільш помилкові ділянки обліку, а також розглянути особливості обліку розрахунків з покупцями та замовниками на конкретному підприємстві.

На основі отриманих даних має бути розроблена вдосконалена програма аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Програма аудиту розрахунків з покупцями та замовниками включає всі ділянки обліку, які впливають на формування фінансової звітності. Крім того, рекомендується на підприємстві впровадити розроблені робочі документи, які дозволять підвищити контроль відвантаження продукції сумнівним покупцям та замовникам. Також варто розробити: робочий документ з перевірки наявності простроченої дебіторської заборгованості; відомість про дозвіл відвантаження продукції, товарів, надання послуг покупцям та замовникам; робочий документ підтвердження заборгованості покупців та замовників.

Застосування на практиці рекомендацій, запропонованих у статті, дозволить підприємству забезпечити відображення операцій з обліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідне сучасним вимогам господарювання, управлінський персонал матиме змогу своєчасно отримувати інформацію для проведення аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень керівництвом.

У господарській діяльності підприємства важливу роль також посідають розрахункові операції, і тому достовірність їх відображення в обліку потребує особливої уваги. Отримуючи кошти за реалізовану продукцію підприємство здійснює виплату заробітної плати працівникам, розраховується з бюджетом, а також зі своїми кредиторами. Тому важливо, щоб інформація яка надходить до керівництва про стан розрахунків покупців та замовників була актуальною.

Основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання є фінансова звітність, яка ґрунтується на узагальнених даних фінансового обліку. Дані про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності розкривають стан розрахунків покупців та замовників за продукцію, товари, послуги та виступають джерелом інформації для проведення фінансового й економічного аналізу й оцінки розрахункової дисципліни.

Саме тому аудит розрахунків з покупцями та замовниками є тим засобом, що може визначити достовірне відображення даних про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації, прозорості та достовірності даних щодо розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів робіт та послуг.

Першочерговими завданнями при здійсненні аудиту розрахунків з покупцями та замовниками мають стати:

- підтвердження юридичної обґрунтованості кожної суми у розрахунках з покупцями та замовниками;

- дослідження причин появи простроченої заборгованості та обґрунтування наслідків її не погашення;

- розробка заходів щодо попередження та стягнення простроченої заборгованості;

- впровадження регулярних інвентаризацій розрахунків з покупцями та замовниками;

- перевірка оформлення первинних документів (таких як: накладна, рахунки фактури; товарнотранспортні накладні; податкові накладні; акт прийнятих робіт, послуг; господарських договорів тощо) при розрахунках з покупцями і замовниками, їх відповідність вимогам чинного законодавства;

- перевірка правильності відображення даних про розрахунки в обліку;

- перевірка резерву сумнівних боргів;

- перевірка інформації про розрахунки з покупцями і замовниками відображеної у фінансовій звітності, облікових регістрах;

- надання рекомендацій щодо покращення синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

Отже, аудит розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві має здійснюватися з метою встановлення правильності ведення розрахунків з покупцями і замовниками за отримані товарно матеріальні цінності, виконані роботи й надані послуги. Аудиторська перевірка розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві має включати в себе певні послідовні етапи, які дозволять аудитору отримати необхідну кількість аудиторських доказів документально оформлених у робочих документах.

Для покращення аудиту варто застосувати систему контролю, на меті якої є забезпечення та відображення в повному та достовірному обсязі інформації про загальний обсяг дебіторської заборгованості в поточному періоді відповідно до даних первинної та вторинної документації, то впровадження системи контролінгу має забезпечити виконання таких завдань:

- Встановлення достовірного рівня дебіторської заборгованості в цілому для підприємства, та її розподіл відповідно до кожного з контрагентів;

- Перевірка відповідності письмово укладених договорів відповідно до законодавчо встановлених вимог країни; - Оцінка рівня якості відображення та формування інформації в первинній та вторинній документації;

Відповідності встановлених строків позовної давності відповідно до їх реального терміну;

- Проведення аналізу причин, що вплинули на процес формування дебіторської заборгованості, виходячи з оцінки ключових

контрагентів підприємства, на основі чого визначення шляхів модернізації системи;

- Формування інвентаризаційної комісії, та системи контролюючих заходів, що стануть запорукою регулярного проведення контролю розрахунків;

- Оцінювання якості та як наслідок впровадження процедур підвищення якості процесу відвантаження продукції покупцям тощо.

Основою на вище наведених недоліків системи внутрішнього контролю рекомендовано підвищити рівень контрольованості за дебіторською заборгованістю підприємства шляхом:

1. Впровадження системи розповсюджених на заході методів регулювання рівня дебіторської заборгованості, шляхом періодичного здійснення перегляду граничних сум реалізації продукції товарів, що буде залежати від якості та своєчасності виконання кожним покупцем зазначеним договором своїх умов придбання та термінів здійснення оплат платежів за товари. Для того щоб в майбутньому уникнути зростання рівня дебіторської заборгованості доцільним є запровадження авансової політики, в разі виникнення критичних розмірів обсягу дебіторської заборгованості доречно скористатися послугами факторингових компаній.

2. Здійснити формування відокремленого відділу внутрішнього контролю на який покласти всі завдання та функції контролю за дебіторською заборгованістю та іншими операціями.

3. Подальшим шляхом модернізації системи є проведення поточного контролю невідшкодованої заборгованості для запобігання в майбутньому її переведення до категорії простроченої дебіторської заборгованості. Таким чином підвищиться своєчасність виявлення недопустимої частини дебіторської заборгованості та прийняття управлінських рішень її коригування. Для проведення аудиторських

заходів доцільно використовувати робочий документ «Результати перевірки даних про реалізацію продукції у розрізі покупців».

4. Наступним важливим моментом модернізації системи контролінгу є розробка та впровадження пакету робочих документів для відображення результатів контролю. Запропонована документація буде являти собою письмовий доказ проведення процедур аудиту обліку та погашення дебіторської заборгованості контрагентами підприємства.

5. Службою аудиту забезпечити періодичне (щонайменше один раз на квартал) проведення інвентаризації, що здійснюється в декілька етапів.

Важливим моментом інвентаризації є здійснення аналізу заборгованості дебіторів у розрізі кожного контрагента, відповідно до трьох основних напрямів, що забезпечать проведення аналізу фактичного стану заборгованості, встановлення наявності та кількості попередньо виставлених претензій окремому дебітору, та визначення кількості місяців стосовно прострочення оплати зобов'язань.

ВИСНОВКИ

Можливість здійснювати розрахунки з покупцями і замовниками є ключовим показником фінансової стійкості будь-якого підприємства. Без такої категорії обліку підприємство не зможе ефективно працювати.

У сучасних умовах ринкової економіки підприємствам доводиться щодня проводити велику кількість процедур комерційної діяльності у своїй виробничо-фінансовій діяльності.

1. На основі проведеного дослідження теоретичних основ обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками систематизовано та уточнено класифікацію розрахунків з покупцями та замовниками, і встановлено, що основними формами проведення безготівкових розрахунків є розрахунки:

- платіжними дорученнями
- ; - платіжними вимогами-дорученнями;
- акредитивами;
- чеками
- векселем.

2. Аналізуючи чинні національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та методику науковців, ми дійшли висновку, що дебіторська заборгованість – це сума заборгованості боржника перед суб'єктом господарювання на певну дату внаслідок надання коштів, товарів. Класифікують дебіторську заборгованість за двома ознаками: за видами заборгованості, за термінами формування.

3. Нормативно-правове регулювання розрахунків здійснюється на трьох рівнях. До них відносять кодекси, закони, нормативно-правові акти, положення, стандарти, роз'яснення, договори тощо.

4. Досліджено методику обліку і аудиту розрахунків з покупцями і замовниками. Синтетичний облік розрахунків здійснюють за допомогою рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Аналітичний облік ведуть у розрізі кожного контрагента, договору, рахунку.

5. Щодо аудиту розрахунків з покупцями та замовникам визначено, що основною метою його здійснення є висловлення незалежної експертної думки з приводу достовірності відображення в обліку та звітності операцій, пов'язаних з покупцями. Аудиторська перевірка здійснюється відповідно до міжнародних стандартів аудиту та ЗУ «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», на основі розробленого плану і програми. Визначено завдання, об'єкт та предмет аудиторської перевірки. Встановлено, що основними помилками, які можуть бути виявлені в ході перевірки є:

- виправлення виписки банку;
- викривлення резерву сумнівних боргів;
- неправильне оформлення договорів;
- невірна кореспонденція рахунків.

6. Здійснено фінансово-економічний аналіз ТОВ «Ныжинський консервний завод», а також проаналізовано стан дебіторської заборгованості на підприємстві. Розглянуто необоротні активи, в яких найбільшу частку займають основні засоби; оборотні активи, де найбільша частка належить дебіторській заборгованості. В пасивах підприємства найбільшою є поточна кредиторська заборгованість. Як активи, так і пасиви Товариства мали тенденцію до зростання за досліджений період, тоді як чисті фінансові результати діяльності підприємства зменшувалися. Також проаналізовано основні показники фінансової стійкості підприємства, які залишають бажати кращого, оскільки більшість з них не відповідають нормативно встановленим показникам.

7. Аналіз стану дебіторської заборгованості проводилася за такими напрямками:

- визначення частки дебіторської заборгованості в загальній сумі оборотних активів;

- оцінка структури та динаміки дебіторської заборгованості; -
розрахунок періоду погашення і її оборотності.

На підприємстві ТОВ «Ніжинський консервний завод» повинна
бути правильно організовано система контролінгу та первинної
документації результатів аудиту за своєчасним відображенням
інформації в повному її обсязі, обґрунтованістю з аспектів
економічності та юридичного відображення інформації про стан
розрахункових операцій з дебіторами, особливо в частині
заборгованості покупців та замовників є запорукою для успішного та
стабільного розвитку підприємства за умов сучасних економічних змін.

Першочерговими завданням підприємства є відокремлення служби
аудиту, що буде здійснювати одне із важливих завдань в частині
контролю розрахунків, реалізовувати процедури аналізу заборгованості
окремого дебітора та визначення причин, що вплинули на її
формування та накопичення, оцінка обґрунтованості виникнення сум
заборгованості дебітора перед підприємством, здійснення заходів, що
забезпечать зменшення обсягу заборгованості, регулярне проведення
інвентаризаційних заходів оцінки стану розрахунків.

Враховуючи дані, що були отримані під час аналізу стану
дебіторської заборгованості на підприємстві ТОВ «Ніжинський
консервний завод» та на основі виявлених недоліків було
запропоновано заходи, що дадуть змогу покращити ведення
розрахунків з покупцями і замовниками, серед них:

- внести зміни в Наказ про облікову політику підприємства;
- виділити основні етапи системи управління документообігом на підприємстві;

розробити як зведений графік документообігу, так і більш
індивідуальний у вигляді схем та оперативних програм.

- запровадити систему здійснення аналізу стану дебіторської заборгованості; - визначити відповідальних осіб для роботи з дебіторами;

- здійснювати постійний внутрішній і зовнішній контроль за розрахунками.

Таким чином, впровадження запропонованих рекомендацій на практиці зробить подальший внесок задля удосконалення організації розрахунків із покупцями та замовниками на підприємстві, а також матиме позитивний вплив на загальний стан підприємства в цілому.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України [Текст]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2006 р.]. – К.: Мін-во юстиції України, 2006. – 124 с.

1. Господарський кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>

3. Податковий кодекс України [Текст]: від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112

4. Цивільний кодекс України [Текст]: № 435-IV від 16 січ. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003, № 40-44 – Ст. 356

5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 8 липня 2010 року № № 50-51 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність [Текст]: Закон України від 16 липня 1999 року № 996 - XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – ст. 365.

7. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Електронний ресурс]: Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

8. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс]: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

9. Закон України «Про аудиторську діяльність» - Офіц. текст із змін. станом на 1 червня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>

10. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV зі змінами і доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

11. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність:

Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII/ URL: <http://zakon.rada.gov.ua> 84

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: офіц. текст від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами і доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 18 березня 2014 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 02.11.1999 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 08.10.1999 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 11.02.2000р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 30.11.2001 року № 559.– Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua>.

18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 9 серпня 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 9 серпня 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 9 серпня 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.

21. План рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]: офіц. текст: станом на 24 липня 2015р. Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.

22. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Бескоста Г.М. Аудит: навч. метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2016.

23. Матицина Н.І. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. Бухгалтерський облік і аудит. 2016. № 12. С. 38–42.

24. Матвійчук М.З. Теоретичні аспекти функціонування управлінського обліку на підприємстві. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [inek_2013_6_73%20\(3\).pd](http://inek_2013_6_73%20(3).pd).

25. Меліхова Т.О., Височина В.В. Розробка програми аудиту витрат на виробництво для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 69–75.

26. Меліхова Т.О., Лукашова М.А. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків з підзвітними особами для підвищення економічної безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 1.

27. МСФЗ (IAS) 18 "Виручка". [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://ade-solutions.com/IFRSPortal/IAS_18_version01.pdf.

28. Николаєва В.П. Економічна сутність і зміст категорії "дохід підприємства". [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_3/4_Nikol.pdf

29. Пелешко Н.М. Аналітичні процедури аудиту доходів і витрат підприємств. [Електронний ресурс] / Н.М. Пелешко. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2889/1/79.pdf>.

30. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/buh/plan-rahunkiv.htm>

31. Податковий кодекс України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/t102755.html.

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 "Будівельні контракти" // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0433-0>.

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку станом на 01.05.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.readbooks.com/book/5/184.html>.

35. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.

36. Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukr-law.com.ua/oblik/buh/35-psbo10>.

37. Поддешальська Ю.В., Мещіхова Т.О., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 400 с.

38. Саюн А.О. Законодавчо-нормативне регулювання аудиторської діяльності. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://fp.cibs.cj.ua/files/1102/11saopzr.pdf>

39. Сирцева С.В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами [Електронний ресурс]/ С. В.

Сирцева, М. М. Щербак// Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне наукове видання. – 2016. – Випуск № 14.

40. Тітаренко В. В. Організація аудиту доходів підприємства.

[Електронний ресурс]/В.В. Тітаренко. Режим доступу:

http://storage.library.opu.ua/online/conference/tez_49/6-26.pdf/

41. Турова Л. Л. Бухгалтерський облік фінансових результатів діяльності підприємства / Л. Л. Турова, Д. М. Маринич // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.

- 2017. - Вип. 26(2). - С. 131-133

42. Шурміна А.О. Аналітичне забезпечення оперативного управління доходом. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/vsntu/2012/econom/109-SevNTU/109-34.pdf/>

43. Кравець І. П. Напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості [Текст] / І. П. Кравець, Д. П. Миколаус, В. П. Квасніцька // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування» 11-12 травня 2017 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль). - С. 91-93

44. Візіренко С. В. Удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками / С. В. Візіренко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuu.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.ex.

45. Булкат Г. Оцінка дебіторської заборгованості по факторингових операціях [Текст] / Г. Булкат // Економіка, 1 (101). - 2010. – С. 11–16.

46. Бруханський Р. Ф. Фінансово-облікова проблематика відтворення потенціалу сільськогосподарських підприємств [Текст]: монографія / Р. Ф. Бруханський, Н. В. Железняк, І. П. Хомин; за наук. ред. Р. Ф. Бруханського // – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 452 с.

47. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік [Текст]: підруч. / Р. Ф.

Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 480 с.

48. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст]:

Підручник / Ф. Ф. Бутинець - Житомир, ПП. «Рута», 2016.

49. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]:

підруч./ Ф. Ф. Бутинець. – 3-е видання. доп. і перероб. – Житомир: ПП -

Рута, 2003. – 444 с.

50. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами.

(Дис. канд. екон. наук) [Електронний ресурс]: Національний аграрний

університет, Київ. - (2005). – Режим доступу: [http://disser.com.ua/oblik-](http://disser.com.ua/oblik-rozrakhunkiv-zdebitoramy-ta-kredytoramy.html)

[rozrakhunkiv-zdebitoramy-ta-kredytoramy.html](http://disser.com.ua/oblik-rozrakhunkiv-zdebitoramy-ta-kredytoramy.html)

51. Власюк В. В. Аудит розрахунків з покупцями і замовниками

на підприємстві [Текст] / В. В. Власюк // Бухгалтерський облік,

контроль та аудит: теорія і практика: додаток 5 до журналу №2

«Економіка, облік, податки в суспільстві», Науковий збірник. Вип. 8.

Житомир: ПП «Рута», 2018. - с. 16-19

52. Гамова О. В. Концептуальні основи проведення аудиту

розрахунків з постачальниками та підрядниками [Текст] / О. В. Гамова,

Т. В. Алексютіна // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат.

вип.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2012. - № 25

(931), т. 2. - С. 78-84.

57. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної

дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги

[Текст] / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит випуск 11, 2009

– С. 31-37

58. Білозуб О.О., Древаль П.О., Сікетіна Н.Г. Аудит дебіторської

заборгованості: мета та завдання // Вісник СНТ ДНУ Бізнесу і

менеджменту ХНТУСГ. 2018. С.67-68

59. Бондарчук Н. В., Васильєва Л. М. Теоретико-методичні

основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. Науковий

вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки.

2016. № 16 (1), С. 135-138.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

60. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручн.

Житомир: ПП «Рута». 2015. 756 с.

61. Ганусич В. О., Гурська І. В. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. Науковий

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2016. № 1 (1). С.441-445.

62. Гевлич І. Г, Бабій А. В. Економічний зміст заборгованості перед постачальниками та підрядниками в рамках прийняття управлінських рішень. Економіка та організація управління. 2019. № 3

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

(35), С. 30-38

63. Глушач Ю. С. Проблеми облікової оцінки дебіторської заборгованості в фінансовій звітності підприємств. Електронний журнал «Економіка та суспільство». 2018. № 39. С. 20-22.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"